

Schooldata meten, weten en de volgende stap vergeten?

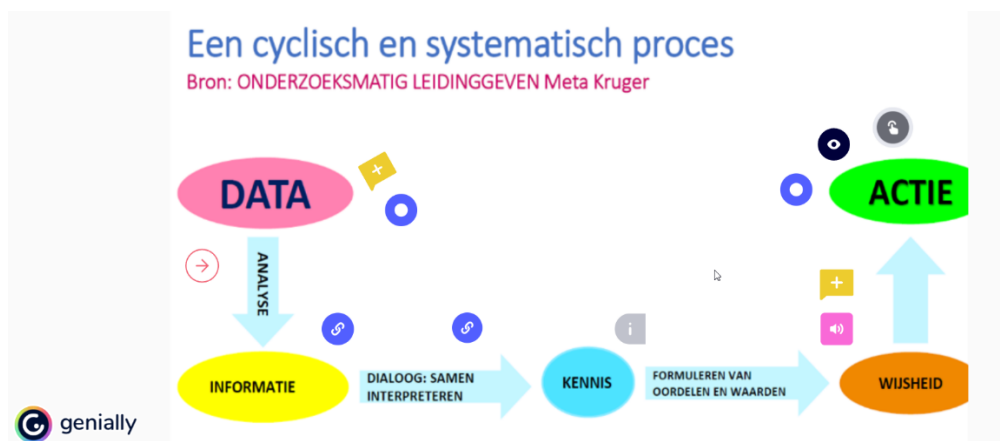
Looptijd project: 1/09/2021 - 31/08/2023

Projectmedewerkers: Mieke De Letter – Evy Van Parijs – Marijke De Smet (i.s.m. Pedro De Bruyckere 1/9/2021 - 31/08/2022)

Kritische vriend bij alle casuïstiek omtrent Smartschool Analytics: Eddy Willems

Financieringsvorm: PWO

[Interactieve projectfiguur](#)

Inhoud

Inleiding	4
Theoretische accenten	5
Datageletterdheid als term in onderwijs.....	5
1 Kader/model.....	8
2 Onderzoeksvraag	10
Methodologie en onderzoekopzet.....	10
Vervolgstappen.....	15
3 Resultaten.....	17
3.1 Met welke kwantitatieve en kwalitatieve data komen leerkrachten in aanraking?	17
3.2 Welke datageletterdheid wordt er verwacht van een leraar/schoolteam/directie/zorgfiguren om deze data te kunnen interpreteren en gebruiken?.....	17
3.3 Hoe gaan de betrokkenen met deze data om en welke zijn bevorderende en belemmerende factoren om met deze data aan de slag te gaan?.....	17
3.3.1 Overheidsbeleid, bestuur en schoolorganisatie, directie en teamleiders.....	17
3.3.1.1 Overheidsbeleid: citaten	19
3.3.1.2 Bestuur en schoolorganisatie: citaten	19
3.3.1.3 Directie en teamleiders: citaten	20
3.3.2 Leraren en hun datagebruik	23
3.3.2.1 Eerdere ervaringen en opvattingen over data.....	23
3.3.2.2 Eerdere ervaringen en opvattingen over data: citaten.....	24
3.3.2.3 Datageletterd zijn	26
3.3.2.4 Datageletterd zijn: citaten	27
3.3.2.5 Samenwerking met collega's	29
3.3.2.6 Samenwerking met collega's: citaten	30
3.3.3 Data	33
3.3.3.1 Vindbare, toegankelijke en beschikbare data.....	33
3.3.3.2 Vindbaar, toegankelijk en beschikbare data: citaten.....	33
3.3.3.3 Betrouwbare en valide data	34
3.3.3.4. Betrouwbaar en valide data: citaten	34
3.3.3.5 Geschikte, leesbare en bruikbare data.....	35
3.3.3.6 Geschikt, leesbare en bruikbare data: citaten.....	35
3.3.3.7 Dataplatformen: citaten	37
4 Professionaliseringsnoden samengevat	39
5 Treffende citaten uit verdiepende focusgroepgesprekken.....	39

6	Lessons learned uit de citaten	40
7	Bijlagen	41
8	Referenties.....	47

Inleiding

Ons PWO-onderzoek naar datageletterdheid in Vlaamse lagere en secundaire scholen leunde bij aanvang aan bij vier interessepunten:

- Inzetten op datageletterdheid in het Vlaamse Onderwijs
- Willen begrijpen wat werken met schooldata bevordert en belemmert
- Toolontwikkeling in relatie tot datageletterdheid

Het project resulteert in voorliggend rapport waarin bovenstaande zaken aan bod komen in de taal van participanten betrokken in zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek. De **interactieve figuur** vat samen wat als essentie, nuttige kennisbron, nazindert bij de onderzoekers:

<https://view.genial.ly/652f97918107b400104789dd/interactive-image-schooldata-meten-weten-en-de-volgende-stap-vergeten>

Na het doornemen van de interactieve figuur:

- (h)erken je deze logica: eerst verzamelen we schooldata, die we combineren tot informatie, waarna kennis kan ontstaan door informatie te verrijken met ervaring;
- kijk je naar datagebruik bij leraren vanuit een referentiekader;
- koppel je datagebruik bij leraren aan hun algemene professionaliseringsnoden daaromtrent;
- weet je dat er een wisselwerking is tussen schooldata en nieuwsgierige vragen (leren) stellen (en verhelderen) in een specifieke schoolcontext;
- kan je benieuwd doorklikken naar een [vrijblijvende quickscan](#) over datagebruik;
- zie je bij informatiegestuurd onderwijs (met meetbare uitkomsten) de kansen voor duurzame schoolontwikkeling;
- vind je als onderzoekende én reflectieve onderwijsprofessional een aantal voorbeelden van "wat we eens zouden moeten bekijken" als het over datagebruik in (secundair) onderwijs gaat.

De interactieve elementen leiden de lezer toe naar ons theoretisch raamwerk over datagebruik, naar een inspirerende keynotepresentatie over informatiegestuurd onderwijs, naar een vrijblijvende quickscan en een videofragment over praktijkonderzoekend aan de slag gaan met IDP-toetsresultaten, naar professionaliseringsnoden, naar kansen op schoolontwikkeling en naar praktijkverhalen horend bij een veel voorkomend citaat rond datagebruik: "we zouden dit eens moeten bekijken".

De onderzoekers delen in het rapport, via citaten, ervaringen van 7 schoolteams (n=21) over (de begeleiding van) processen van datagebruik bij leraren en beleidsmedewerkers.

De onderzoekers delen in Bijlage 1 van voorliggend rapport, via een beperkt aantal beschrijvende % en taartdiagrammen, feiten en meningen van 39 schoolteams (n=1130) over (niet-gespecificeerd) datagebruik bij leraren en beleidsmedewerkers.

De onderzoekers voelen vanuit hun contacten met participanten een grote affiniteit aan met het collectief betekenisgeven aan - nader te omschrijven - **data als een bron voor schoolontwikkeling**. Bijgevolg, ze omarmen de procesbenadering bij de ondersteuning rond datagebruik en bewaken de geleidelijkheid die in meerdere aspecten nodig is bij verandertrajecten. Voorgaande wordt, in

combinatie met **praktijkonderzoek**, meegenomen in PWO-vervolgstappen. Praktijkonderzoek in de school gaat immers over de wisselwerking tussen schooldata en nieuwsgierige vragen stellen in een specifieke schoolcontext.

Theoretische accenten

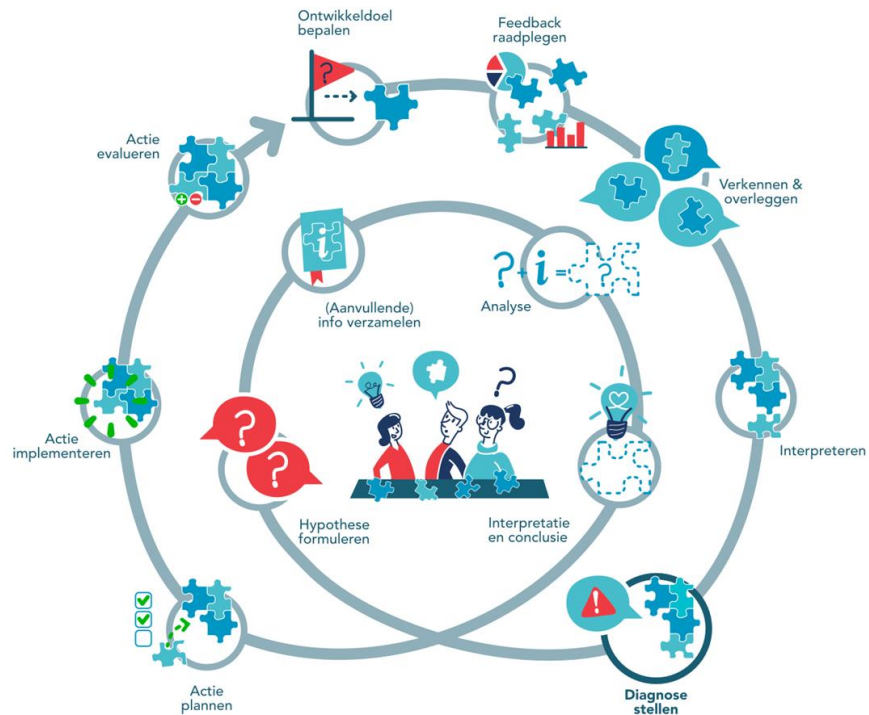
Datageletterdheid als term in onderwijs

Er is een veelheid aan begrippen die nauw met elkaar verwant zijn of elkaar (deels) overlappen: opbrengstgericht, datageïnformeerd of meetgestuurd werken, maar ook data-based decision making, data-driven decision making, data-informed decision making en data use zijn gangbaar (Schildkamp et al, 2014).

Data wordt vaak gezien als de bouwsteen voor informatie en kennis. Het begrip 'data' wordt in ons Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) gedefinieerd als 'alle gegevens over de school, het lesgeven of de leerlingen'. Dat zijn zowel kwalitatieve data, nl. gegevens die niet in cijfers worden uitgedrukt (bv. observaties tijdens de pauze of tijdens een hoekenwerk, gegevens uit een oudergesprek, gegevens m.b.t. de beginsituatie van de leerling) als kwantitatieve data, nl. gegevens die in cijfers worden uitgedrukt (bv. toetsresultaten, gegevens over instroom, uitstroom, thuistaal...). Het gaat dus zowel om leerlingendata als om data op klas- en schoolniveau (Schildkamp et al, 2014; Krüger, 2019).

Het begrip 'datagebruik' wordt gedefinieerd als data verzamelen, data beheren, de kwaliteit ervan beoordelen, data analyseren en interpreteren om het onderwijs in de school te verbeteren of te borgen (Schenke & Meijer, 2018).

Datageletterdheid wordt ons op een Vlaamse netwerkdag over datageletterdheid voor schoolexterne begeleidingsactoren door Roos Van Gasse (2023) voorgesteld als **meerdere competenties hebben om aan datagebruik te doen**.

Bijgevolg:

Datageletterdheid is het vermogen van leraren om data te vertalen in geschikte vervolgacties door verschillende soorten data te verzamelen, te analyseren en vervolgens te interpreteren. Het is een **doelgericht, systematisch en cyclisch proces**, dat bestaat uit 6 stappen (PROEV, 2023):

1. Identificeren van een probleem of een doel vooropstellen;
2. Data verzamelen, beheer en organiseren;
3. Data analyseren en interpreteren;
4. Een hypothese formuleren en een diagnose stellen;
5. Ondernemen van een vervolgstap;
6. Evalueren van de uitkomsten.

De **definiëring van datagebruik bij leraren** die voor ons passend is in dit samenvattend rapport:

De leraar weet (school-, klas-, leerlingen-) data te lezen, te interpreteren, te verwerken en te gebruiken
 (1) om het leerproces van de leerlingen te optimaliseren en/of
 (2) om samen het beleid op school in beweging te zetten.

Pleidooi voor informatiegestuurd onderwijs

Informatiegestuurd onderwijs is een vorm van onderwijs waarbij schoolteams zich in hun **schoolontwikkeling** onder meer laten leiden door meetbare uitkomsten zoals toetsresultaten en

leerwinst (Van Braak, 2023). Data geven immers informatie over het leerproces en de noden van leerlingen om te groeien en het zegt ook iets over de eigen onderwijspraktijk van de leraar.

Informatiegestuurd onderwijs in scholen begint met het begrijpen van het belang van **urgentie** om momentum op te bouwen aan het begin van het veranderingsproces. De eerste fase in een veranderproces is het creëren van een gevoel van urgentie, wat cruciaal is voor succesvolle verandering (Kotter, 2012). Garrison et al. (2001) spreken in de context van ICT en onderwijs van “triggering events” die dit gevoel van urgentie kunnen opwekken. Triggering events zijn praktijkproblemen of dilemma’s die een gevoel van onbehagen kunnen creëren (Garrison, 2009). Om bijvoorbeeld blended leren succesvol te implementeren is een pedagogisch-didactische wake-up call nodig (Bruggeman et al., 2021). Bovendien moeten leerkrachten “geloven van zichzelf” dat ze de verandering aankunnen (self-efficacy, Bandura, 1997).

1 Kader/model

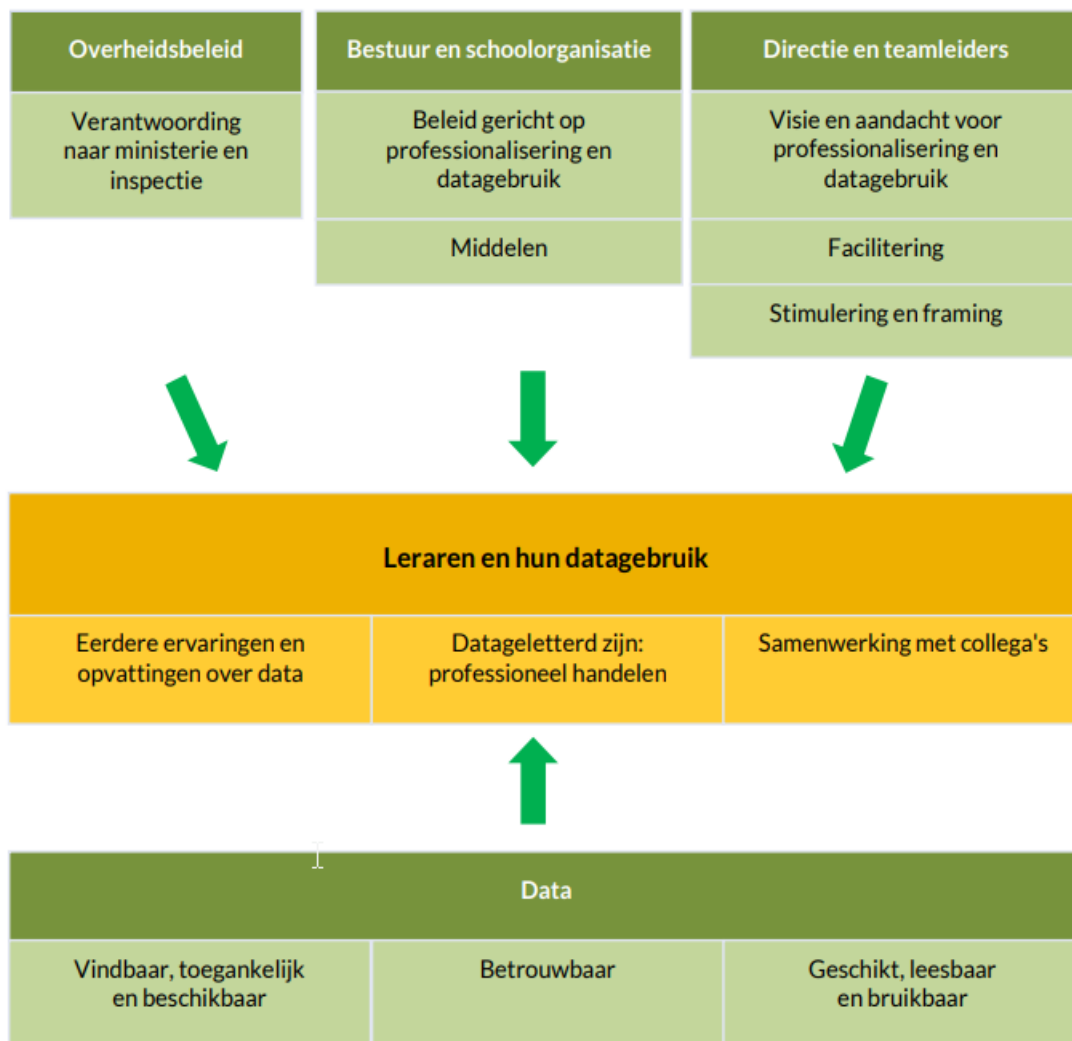
In alle onderwijsniveaus blijkt er een duidelijke behoefte te zijn aan het professionaliseren van schoolteams i.v.m. datageletterdheid, zowel op het gebied van kwaliteitsontwikkeling en -monitoring, als op niveau van de onderwijsleerpraktijk (Onderwijsspiegel, 2021). Het Referentiekader OnderwijsKwaliteit (OK, 2017) dat de onderwijsinspectie hanteert om de onderwijskwaliteit te toetsen, formuleert immers diverse kwaliteitsverwachtingen, waaronder de cyclische, systematische en betrouwbare evaluatie van de eigen schoolwerking en het bijsturen van het onderwijsleerproces op basis van feedback- en evaluatiegegevens.

De relevantie van datageletterdheid bij leerkrachten, het schoolteam en de school blijkt onder andere uit de te implementeren Datawijzer van de Inspectie 2.0, de nieuwe gestandaardiseerde toetsen die in het Vlaamse onderwijs worden ingezet, zoals de KOALA-test in de derde kleuterklas en de centrale toetsen die vanaf mei 2024 zowel in de lagere school als in het secundair zijn voorzien, ...

In Figuur 1.1 is inzichtelijk gemaakt welke factoren op welke niveaus een rol spelen in datagebruik in het onderwijs, met name door leraren die professionele doelen nastreven. De onderzoeksresultaten gaan in op **samenhangende factoren rondom datagebruik** die een rol spelen in onderwijs, met name bij leraren en beleidsondersteuners. Het model van Schenke & Meijer (2018) wordt gebruikt als algemeen visueel overzicht.

De drie aspecten van datagebruik in het model zijn samengevat: 1. Beleidsinitiatieven en leiderschap; 2. Leraren en hun datagebruik bij professioneel handelen; 3. De data zelf. Waar het eerste niveau vooral gaat over beleidsvoerend vermogen en professionalisering, gaan de twee andere niveaus over het (samen) kwaliteitsvol verzamelen, analyseren en interpreteren van data(bronnen). De 3 niveaus waarover sprake komen hieronder elk apart gesitueerd aan bod.

Figuur 1.1 Samenspel van factoren rondom datagebruik in het onderwijs

(Schenke & Meijer, 2018)

2 Onderzoeksvraag

Er wordt onderzocht op welke manier schoolteams het best kunnen ondersteund worden in hun groeiproces naar kennis, vaardigheden en attitudes met betrekking tot datagebruik.

Hoe kunnen we de datageletterdheid versterken bij leerkrachten en leidinggevenden in het (regulier) basisonderwijs en het secundair onderwijs?

- Wat zijn de factoren die de datageletterdheid bij leerkrachten en leidinggevenden van het basisonderwijs en secundair onderwijs bevorderen en belemmeren?
- Wat zijn de noden van leerkrachten en leidinggevenden van een schoolteam inzake datageletterdheid?

Methodologie en onderzoeksopzet

Dit PWO verloopt in een vaste cyclus: de onderzoekscyclus (Van der Donk & van Lanen, 2020). Hieronder staan mijlpalen opgesteld per fase.

Oriënteren

- Literatuurstudie: bronnen en resultaten in tekstvorm, in najaar 2021, referentielijst
- Betekenisonderhandeling datageletterdheid, in najaar 2021
- Van datageletterdheid tot leren, data-geïnformeerd werken in onderwijs: wetenschappelijk kader
- Theoretisch kader: Samenspel van factoren rondom datagebruik in het onderwijs (Schenke & Meijer, 2018)
- Netwerklere

Richten

- Co-creatie, co-onderzoek: Smartschool Analytics, dhr. Eddy Willems, en collega Pedro De Bruyckere als **kritische vrienden**
- Onderzoeksvragen
 - Met welke kwantitatieve en kwalitatieve data komen leerkrachten in aanraking?
 - Welke datageletterdheid wordt er verwacht van een leraar/schoolteam/directie/zorgfiguren om deze data te kunnen interpreteren en gebruiken?
 - Hoe gaan de betrokkenen met deze data om en welke zijn bevorderende en belemmerende factoren om met deze data aan de slag te gaan?

Verzamelen

- **Verzamelen: Voorkennis in het werkveld**

Pilot in het najaar van 2021 via 'group concept mapping' bij schoolteamleden van secundaire scholen (ronde 1: n=22, ronde 2: n=17). Doel: inzicht verkrijgen in de randvoorwaarden, motieven en good practices van datagebruik bij schoolteamleden. Er werd gepeild naar:

- o welke data over de leerling voor de respondent beschikbaar zijn, welke informatie waardevol is voor de leerkracht en welke aspecten een drempel vormen voor de leerkracht.
- o welke aspecten de school nodig heeft om de datageletterdheid te verbeteren en de frequentie om met data aan de slag te gaan te verhogen.

De verkregen data vormden de aanzet tot een verdiepend literatuuronderzoek en tot het vastleggen van het theoretisch kader (Schenke & Meijer, 2018).

- o **Verzamelen: Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek**
 - o **Dataverzameling: online survey (maart – april 2023, n=1130, 39 schoolteams)**
 - Het theoretische kader werd vertaald naar de onderwijspraktijk: de diverse factoren die een rol spelen bij het gebruik van data in basisscholen en secundaire scholen werden ondergebracht in **een rubric**, bestaande uit 45 vragen. Deze rubric werd in twee rondes uitgetest met diverse individuele respondenten en in focusgesprekken in duo bij diverse actoren uit het kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs. Feedback werd verzameld in een gedetailleerde en gestructureerde verslaggeving. Op basis daarvan werd de rubric aangepast, wat leidde tot een meer concrete en laagdrempelige vragenlijst. Deze vragenlijst (als prototype) werd ten slotte uitgetest in focusgesprekken met 2 respondenten, een leerkracht en een directie.

- In juni 2022 werd de rubric verspreid als **online survey** met gesloten vraagstelling bij schoolleiders en leraren, o.a. via het SOK-congres van 3 juni 2022 en via Smartschool, over de diverse onderwijsniveaus heen, en werd deze ingevuld door 319 respondenten. Van deze respondenten gaven er 100 aan dat zij deze vragenlijst graag wilden ingevuld zien door hun schoolteam.
- In augustus/september 2022 werd de online survey verspreid naar deze 100 respondenten, waarvan 39 schoolteams uiteindelijk de vragenlijst invulden. Dat bracht het totaal aantal respondenten van de online survey op 1130 in het najaar 2022, wat maakt dat er een zeer hoge totale responsgraad werd bekomen op de online survey.

FASE 1 in 39 scholen (mei – november 2022)

- Basisonderwijs: n=353
- Secundair onderwijs: n=777
- Output: prototype **schoolscan**, “scan jouw school”, doelstelling: beginsituatie-analyse op datagebruik bij leraren en beleidsteams, een eerste zicht krijgen op context, input, resultaten, [instrument](#) (Google Forms)

Onderwijsniveau	Deelnemende scholen (39) ¹	Respondenten
Basisonderwijs	A	22
	B	18
	C	7
	D	12
	E	7
	F	24
	G	22
	H	7
	I	8
	J	20
	K	36
	L	11
	M	14
	N	21
	O	10
	P	18
	Q	17
	R	12
	S	48
T	5	
U	14	
Secundair onderwijs	a	4
	b	20
	c	36
	d	10
	e	38

¹ Namen scholen bekend bij de onderzoekers

	f	10
	g	25
	h	17
	i	40
	j	46
	k	20
	l	37
	m	50
	n	64
	o	59
	p	10
	q	271
	r	20

- **Dataverzameling (casestudy onderzoek): verdiepende focusgroepen (voorjaar 2023, n=21, 7 schoolteams)**

Uit de 39 scholen die een schoolscan ontvingen, werden 11 scholen geselecteerd voor verdiepende focusgesprekken, op basis van volgende criteria:

- de school behoort tot het basisonderwijs of secundair onderwijs;
- de school is gebruiker van Smartschool of niet;
- de inschaling van de bouwstenen van het theoretische model over de factoren die datagebruik bij leraren beïnvloeden: er werden zowel scholen geselecteerd waarbij die factoren eerder sterk aanwezig zijn als scholen waarbij deze factoren minder sterk aanwezig zijn.

Van de geselecteerde scholen waren er 7 bereid en in de mogelijkheid om aan de verdiepende focusgesprekken deel te nemen: de respondenten² waren schoolleider, leraar, beleidsondersteuner, technisch adviseur (TAC), (ICT-)coördinator, leerlingbegeleider of zorgfiguur in scholen van het BaO (4 scholen, in totaal 10 respondenten) en SO (3 scholen, in totaal 11 respondenten).

Analyseren en Concluderen

- **Dataverwerking**
 - Verticale analyses (per schoolteam): online survey = schoolscan (39, n=1130), **schoolfeedbackrapporten** met korte theoretische duiding, taartdiagrammen en samenvattende taal van de schoolspecifieke resultaten in tekstvorm, algemene **visuele voorstelling** van de schoolresultaten a.d.h.v. een visueel met inbegrip van het theoretische kader + nuttige bronnen voor scholen, november 2022, zie Bijlage 2
 - “Het model van Schenke & Meijer (2018) wordt gebruikt als algemeen visueel overzicht van uw schoolscan over datageletterdheid. In één oogopslag is het mogelijk om sterke punten (groen) en aandachtspunten (geel) op vlak van datagebruik in uw schoolteam af te leiden. De gelaagde aspecten uit dit schema

² Namen respondenten bekend bij de onderzoekers

worden verder in dit schoolfeedbackrapport toegelicht en gekoppeld aan concrete vragenlijstgegevens van uw school." Visuele samenvatting, een voorbeeld, 39 samenvattingen zijn bekend bij de onderzoekers:

- Verticale analyses (per schoolteam): focusgroepgesprekken (7, n=21), schoolfeedbackrapporten met **citaten en samenvattende taal in tekstvorm** als terugkoppeling naar de scholen, april 2023, zie Bijlage 2
- Horizontale analyses: online survey = schoolscan (39, n=1130), Excel en grafieken, schooloverstijgende vaststellingen in lijstvorm, kwantificering in %, zie bijlage
- Horizontale analyses: focusgroepgesprekken (7, n=21), dit samenvattend rapport, schooloverstijgende vaststellingen en aanbevelingen in relatie tot het theoretisch kader (Schenke & Meijer, 2018).

Rapporteren en presenteren

o Netwerkleren met actieve inbreng in 2022-2023

- Research Connect (intern)
- Trefdag klasmentoren Smart stagebegeleiding lager onderwijs (intern)
- Trefdag klasmentoren Smart stagebegeleiding secundair onderwijs (intern)
- Wetenschapscafé (extern): bouwstenen voor een beter onderwijs
- Op bezoek bij de onderwijsinspectie (extern)
- Adviescommissies (extern): Maarten Penninckx <maarten.penninckx@katholiekonderwijs.vlaanderen>; Steven Mannens <steven.mannens@pov.be>; Jan Vanhoof <jan.vanhoof@uantwerpen.be>; "Mieke Meirsschaut" <mieke.meirsschaut@arteveldehs.be>; Katrien Stas <katrien.stas@atlascollege.be>; Ben Caudron <bencaudron@me.com>; ben.caudron@ehb.be <ben.caudron@ehb.be>; Remco Pijpers <r.pijpers@kennisnet.nl>; Koen Tubeekx <koen.tubeekx@st-maria-antwerpen.be> Eddy Willems <eddy@smartbit.be>
- Scholenbereik via schoolfeedbackrapporten (n=39) en 7 schoolbezoeken voor verdiepende focusgesprekken (n=21)
- TeacherTapp Vlaanderen, [de leraar denkt](#), we leveren vragen aan zoals:
 - In het schooljaar 2022-2023 lanceerde de onderwijsinspectie een nieuwe vorm van datarapport. Hoe heet dit rapport?
 - Directie: Heb je een zicht op hoe datageletterd je team is?

- Netwerkdag datageletterdheid voor schoolexterne begeleidingsactoren georganiseerd door het departement Onderwijs en Vorming, [Workshop 1: Schooldata, we zouden dit eens moeten bekijken.](#)
- **Netwerkleren**
 - KKGK: [Informatiegestuurd onderwijs, van alarmbel naar kansen voor schoolontwikkeling](#), Prof. Dr. Johan Van Braak
 - KKGK: e-course in opmaak door VUB en UHasselt, Ariadne Warmoes
 - Bachelor-na-bachelor Schoolontwikkeling Arteveldehogeschool
 - Curricula OLO/OSO, educatieve bacheloropleidingen Arteveldehogeschool
 - SOK-congres
 - CNO
 - Steunpunt Centrale Toetsen, toetsontwikkeling
 - Smartschool Analytics, Eddy Willems
 - Skog vzw (scholengroep KathOndVI)
 - Erasmus+ (TeacherTapp)
 - Thematische expertiselijns: bewust blended, future classroom, dr. Bram Bruggeman
 - LIEN congres op 15/11/2023 in Gent
 - VFO, PLG School- en Professionaliseringsbeleid o.l.v. Prof. Dr. Wouter Schelfout en dr. Charlotte Struyve
 - PROEV-project
 - Prioritaire nascholing: Tijd voor Koaliteit, Arteveldehogeschool

Vervolgstappen

Onderzoekslijn: Datageletterdheid, zoals opgenomen binnen 2 onderzoeksprogramma's aan de Arteveldehogeschool

- Future Classroom, digitale transitie o.l.v. Bram Bruggeman en Lut De Jaegher
- Samen Leren en School Ontwikkelen o.l.v. Mieke Meirsschaut en Bénédicte Vanblaere

Titel: Spread the data: van een [PWO over datageletterdheid](#) naar praktijkonderzoekend aan de slag gaan met schooldata.

Probleem/nood:

Scholen versterken om datagebruik bij leraren te realiseren vanuit diverse praktijkvragen inzake schooldata, met inbegrip van een verkennende quickscan en procesbegeleiding.

Leidende concepten:

Noticing, reasoning, acting (Blömeke et al., 2015)

Visie, Urgentie, Plan, Middelen, Competenties (Knoster, 1991, as cited in Ebert, 2018)

Schoolontwikkeling

Doelstellingen:

- Leerkrachten kunnen urgentie rond datageletterdheid positief benaderen in functie van hun praktijk.

- Leerkrachten worden zich bewust van, ze identificeren, de mogelijkheden van datagebruik voor het optimaal leren van leerlingen (noticing).
- Leerkrachten zijn in staat pedagogisch-didactisch en schoolorganisatorisch te redeneren over de mogelijkheden van datagebruik (reasoning).
- Leerkrachten passen datagebruik toe in hun praktijk (acting, performing).

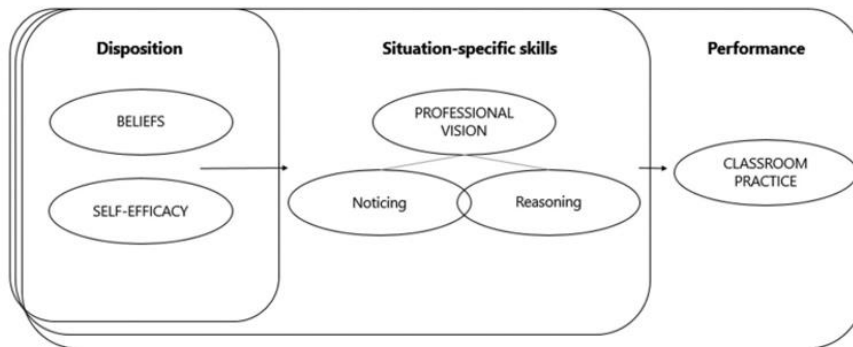

Figure 1. Model of competence as a continuum based on Blömeke et al. (2015) adjusted with respect to the specific constructs of this study.

Doelgroep(en): Schoolteams, leraren en beleidsmedewerkers, alle onderwijsniveaus.

Impact: Het installeren van een cultuur rond data-geïnformeerd werken in onderwijs met o.a. de inbreng van praktijkonderzoek om aan competentie en visie te winnen.

De beschrijving van PWO-projectresultaten leidt tot concrete suggesties en aanknopingspunten voor (trajecten van) ondersteuningsactiviteiten die de datageletterdheid bij scholen willen versterken.

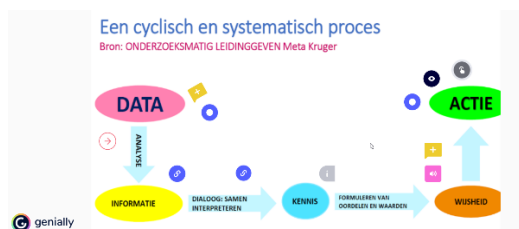
Incl. vrijblijvende [quickscan](#), resultaten in mailbox, aanmelding en intake met **informele leider(s) in datagebruik**.

Inspirerende materialen van collega's

[Een exemplarisch voorbeeld](#) (PROEV, 2023): praktijkonderzoekend aan de slag met schooldata

[Onder de loep](#), videofragment IDP-proeven (Pascal De Dycker, 2021)

<https://view.genial.ly/652f97918107b400104789dd/interactive-image-schooldata-meten-weten-en-de-volgende-stap-vergeten>

3 Resultaten

3.1 Met welke kwantitatieve en kwalitatieve data komen leerkrachten in aanraking?

In onze verdiepende focusgroepgesprekken in 7 schoolteams met 21 participanten wordt spontaan en bij regelmaat melding gemaakt van: IDP-resultaten, OVSG-toetsen, wellBE, DataWijzer, Dataloep, tevredenheidsbevragingen, bevragingen naar beginsituatie (bv. Digisnap, Leesscan), sociogrammen, Smartschool Analytics, Koala-testresultaten, leerlingvolgsystemen, deliberatielijsten, toetsresultaten, ouderbevragingen, ...

Leerkrachten zijn erg bekommerd om parameters en instellingen bij dataplatformen (zie 4.3.3). Op dit vlak zijn er professionaliseringsnoden en brengt collegiale consultatie geruststelling.

3.2 Welke datageletterdheid wordt er verwacht van een leraar/schoolteam/directie/zorgfiguren om deze data te kunnen interpreteren en gebruiken?

Verwachtingen worden globaal gezien weinig expliciet gemaakt door schoolleiders aan schoolteamleden. *Gebruik data om over jouw werk te informeren*, volstaat niet als verwachting.

De meest voorkomende quote bij de 7 verdiepende focusgroepgesprekken is: “we zouden dit eens moeten bekijken”. Meer info over dit citaat, met afbakening naar data-geïnformeerd werken in secundair onderwijs: Netwerkdag datageletterdheid georganiseerd door het departement Onderwijs en Vorming, [Workshop 1: Schooldata, we zouden dit eens moeten bekijken](#).

3.3 Hoe gaan de betrokkenen met deze data om en welke zijn bevorderende en belemmerende factoren om met deze data aan de slag te gaan?

3.3.1 Overheidsbeleid, bestuur en schoolorganisatie, directie en teamleiders

Er heerst consensus onder de participanten dat datagebruik een **dynamisch, cyclisch en doelgericht** gegeven is dat ook thuishoort in onderwijs. En er is meer over te zeggen. Het hangt samen met het prioriteitenplan van een school. Het werkt bevorderend als er door de schoolleider of een beleidsteam (cf. datateammethode©, Schildkamp et al., 2014) een jaarplanning wordt opgesteld samen met een soort van schoolbreed stroomschema dat in essentie gaat over: ‘wie zoal verzamelt, beheert, organiseert, analyseert, interpreteert, evalueert data waarom, hoe en tegen wanneer?’. Het werkt stimulerend als er een datacultuur (Schildkamp et al., 2019) geïnstalleerd wordt op schoolniveau. Hoe dan? Bijvoorbeeld, via data storytelling en data visualisaties die besproken worden in teamverband, ter collectieve betekenisgeving (Fisk, 2022).

Participanten (n=21) geven aan dat het **helpend** werkt:

- o als er door de schoolleiding concrete afspraken gemaakt worden over wat en hoeveel er op vlak van datagebruik verwacht wordt van o.a. startende leerkrachten

- o als er voorbereidend filterwerk gebeurt door een subteam, o.a. door data vooraf te bezorgen of clusteren
- o als leerplandoelen of leerlijnen bewaakt of vooropgesteld worden bij reflectieve dialoog over dataverwerking op een personeelsvergadering of klassenraad
- o als er (ook) met schooldata nagegaan wordt of acties (bv. remediëring) renderen
- o als er vrijwel steeds teruggekoppeld wordt op uitkomsten en gevolgen van bevragingen
- o als de schoolleider communiceert dat de verantwoordelijkheid rond datagebruik bij het hele team ligt en nadenkt over wanneer en hoe de data daar te krijgen
- o als er praktijkvoorbeelden en/of onderzoeksvragen (uit vak- of werkgroepen) voor handen zijn, m.a.w. datagebruik die ligt binnen de eigen cirkel van invloed en betrokkenheid (Covey, 2011)

Het leren van leerlingen kan met behulp van data (meer) ontwikkelingsgericht benaderd worden. Bijgevolg is datagebruik iets om **een traject** op te lopen met een team. Er is sprake van **gedeelde verantwoordelijkheid** en gezamenlijke doelstellingen bij een data-geïnformeerde aanpak van onderwijskwaliteit. Dit onderzoeksresultaat bevestigt dat datageletterdheid vaak opduikt in het denken over zowel kwaliteitsontwikkeling als beleidsvoerend vermogen (Vanhoof & Van Petegem, 2017) en dat er veel waarde zit in het reflectieproces dat data op gang brengt.

Datageletterdheid en datagebruik veronderstellen geleidelijkheid om als school te evolueren en bij te sturen. Vele participanten benadrukken dit **geleidelijkheidsprincipe** als wenselijk om bezorgdheid te verminderen over datagebruik en visie erop. Deze uitdrukkelijke wens naar geleidelijkheid biedt het hoofd aan 3 ‘common mistakes’ zoals vermeld door Van Gasse (2023): (1) het gevoel hebben met alle data iets te moeten doen, (2) data laten sturen en (3) datagebruik zien als quick fix.

Het interpreteren van data/informatie/gegevens is een logische vervolgstap na de vele scans die nu gerealiseerd worden in het (basis)onderwijs (bijvoorbeeld een leesscan, zorgscan, mediascan). Vergelijkend **praktijkonderzoek** komt vaak als intentie voor in de praktijkcontexten van onze participanten. Toetsresultaten waarover sprake (IDP, OVSG, Koalatesten, ...) worden vergeleken per jaar, per klasgroep, per scholengemeenschap, per regio, op OKI-scores. De hulp van zorgcoördinatoren of deze van een pedagogisch begeleider wordt soms ingeschakeld bij deze koppeling tussen ruwe en zachte data. Bovendien zorgen digitale **dataplatformen** voor transparantie en overdracht. Op deze praktijkonderzoekende reflex bij datagebruik kan verder geprofessionaliseerd worden onder stimulansen van de schoolleiding of een beleidsteam (Van der Donk en van Lanen, 2020).

Het nauwelijks **tijd en mentale ruimte** hebben of maken voor overleg (wel of niet met het hele team) belemmert het aan de slag gaan met data door leraren. Schoolleiders geloven zelf sterk in het **schoolbreed** werken met data. Ze redeneren hierbij vaak vanuit kwaliteitsontwikkeling en veranderpotentieel, met het oog op goede, geïnformeerde besluitvorming. Leraren zelf zijn bezorgd over wat we randvoorwaarden in de collectieve leercultuur en in de situatie van de samenwerking noemen (De Smet et al., 2019).

De bekommernis leeft bij leraren om niet continu te gaan **‘overanalyseren’** op vnl. ruwe, harde data, dus op 1 databron met ‘punten’ zonder gesprek, observatie, zelfevaluatie.

Ondanks overheidsverplichtingen bij testing en doorverwijzing (bv. Koala, uitbreiding van zorg); leraren vinden het moeilijk om in de veelheid der rollen en opdrachten de **urgentie** aan te voelen rond datagebruik, om tot kleine acties over te gaan. Althans, schoolleiders menen dit in de praktijk zo te zien en te begrijpen.

Wordt bij data geïnformeerd bezig zijn in scholen impliciet/expliciet **impactonderzoek** of een vergelijkende onderzoeksvraag verwacht? De participanten tonen zich als reflectieve, onderzoekende

onderwijsprofessionals met een dilemma rond bovenstaande vraag, die naar inhoud vaak gaat over instroom/doorstroom/uitstroom van leerlingen.

3.3.1.1 Overheidsbeleid: citaten

*We gaan echt naar de cijfers, dat voel ik gebeuren nu. Terwijl er ook zoveel pedagogisch/didactisch werk ligt op school. Mijn gevoel: we gaan naar een trend, je moet kunnen staven, urgentie kunnen aantonen, doorverwijzen. Bijvoorbeeld het traject 'slim organiseren' dat we volgden. Een collega zei: 'je zal moeten kunnen **aantonen waarom** je daarin bent gestapt', wij kunnen dat wel.*

*Weten, meten en de volgende stap vergeten? Dat klopt. Er is **een sterk aanvoelen van verantwoording, maar je moet er ook iets mee doen** (directeur school O, 2023).*

*We bepalen: wat gaan we **data-based** doen (vanuit de vaststellingen en ontwikkelingen op school, we hebben de data, op leerkrachtniveau) en wat **datagedreven** (vanuit beleid, bv. Datawijzer)? (directeur et al. school p, 2023)*

3.3.1.2 Bestuur en schoolorganisatie: citaten

*Het kan gevaarlijk zijn te veel te kijken naar data als er niet meer naar het kind erachter wordt gekeken. Het **kind achter de cijfers** is belangrijk (directeur et al. school J, 2023).*

*Wekelijks in het beleidsteam wordt er veel over data gesproken. De interesse '**om te willen weten en begrijpen**' komt uit het hele team (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023).*

*Vroeger was het vaak het buikgevoel dat overheerste, dat is niet genoeg. **De data horen erbij en het buikgevoel ook.** Het is een en-en verhaal.*

***Leerkrachten en data is haat-liefde.** Niemand doet graag veel administratie. We zien wel het belang van data bij het begeleiden, nemen van acties, ouders vragen duiding (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023).*

***Datagebruik is wel wat breder bekeken dan het afnemen van toetsen. Het is alles wat we verzamelen om school te maken.** (...) Als we met een probleem geconfronteerd worden (bv. begrijpend lezen dat al jaren achteruitgaat) dan kijken we o.a. naar de toetsen en stellen we ons in het team de vraag waar het probleem ligt, wat kunnen we eraan doen, hoe gaan we het aanpakken. Er wordt brede input gevraagd aan collega's, niet alleen cijfermatige gegevens (directeur et al. school S, 2023).*

*We doen vrij veel **online enquêtes** en we werken met Google Classroom (en Excel). We delen de vragenlijstresultaten met de collega's. **We maken duidelijk wat er uitkomt en wat de gevolgen zijn.** Er wordt via mail gecommuniceerd en via de personeelsvergadering teruggekoppeld. In plaats van aanmodderen, kijken we naar de resultaten en vragen we ons samen af wat ermee te doen verder (directeur et al. school S, 2023).*

*Onze datageletterdheid gaat over: **wat is nodig en wat niet, wat is effectief en efficiënt?** We denken na over, en kiezen wat we doen met dataverzameling, in functie van de eigen context (directeur et al. school p, 2023).*

Niet alleen het puntenboekje speelt (directeur et al. school p, 2023).

*Ik kan me voorstellen dat er collega's zijn die voor zichzelf de **evolutie over de jaren** heen bijhouden. Een aantal leerkrachten staan er wel bij stil. De vraag is of dat op basis van het gevoel is of op basis van data. Ze kijken misschien niet naar de data, maar in hun hoofd zijn ze er wel mee bezig (directeur et al. school e, 2023).*

Veel dataverzameling van leraren gebeurt niet tijdens aanwezigheid op school (directeur et al. school p, 2023).

In de organisatie proberen we dataverzameling en -verwerking zo 'lean' mogelijk te maken (directeur et al. school p, 2023).

3.3.1.3 Directie en teamleiders: citaten

*OVSG-toetsen, LVS- en AVI-testen bespreken we op MDO's: **we kijken dan of die resultaten overeenkomen met wat er in de klas te zien is en koppelen er eventueel acties aan** als het niet goed is of gaan ermee in gesprek (directeur et al. school J, 2023).*

*Op het uitgebreide zorgteam zijn ook leerkrachten aanwezig. Die **delen dan info** met hun collega's tussendoor en dat wordt nadien nog op de personeelsvergadering besproken (directeur et al. school J, 2023).*

*Samen reflecteren, er wordt tijd voor vrijgemaakt op PV's. **Hoe was het? Hoe is het? Hoe wil ik het?** Bijvoorbeeld, samen de OVSG-toets maken. Welke data zit erin? Hoe interpreteren we dat? Er gebeurt een foutenanalyse per vraag. Iedereen ervaart en kent deze testen, dus is het een betrokken databron. Leerkrachten bereiden het gesprek voor, ze bezorgen hun 'data' vooraf (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023).*

*We halen wetenschappelijk onderbouwde zaken en een expert op school graag binnen, liefst doen we lange, **duurzame trajecten aan professionalisering**, bij voorkeur met betrokkenheid en transparantie naar het hele schoolteam.*

*We starten vaak vanuit wat we al doen. We doen aan **zelfinschaling** en we nemen het OK erbij. We maken turflijsten per domein (bv. MUVVO), want **bewustmaking** is de volgende logische stap.*

We hebben een Padlet om schoolontwikkeling te borgen. Want we zijn een school in verandering, in evolutie (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023).

***Als we inzetten op een veranderingsproces, dan zorgen we voor begeleiding.** Daar zetten we op in om collega's competent te maken vanuit een plan en opendeurmentaliteit.*

*We maken gebruik van een kleine **begeleidingsdienst**. Ze werken op maat van de school. We kunnen er veel aan vragen. Er zijn mogelijkheden om een traject te doorlopen, of een personeelsvergadering rond een thema te doen. We prioriteren wel. We geloven minder in individuele nascholingen, we kiezen bijna altijd voor een traject in functie van de noden van een team. We bevragen dat ook. Data zou ook één van de speerpunten kunnen zijn. Op klas- en schoolniveau worden de IDP-resultaten beoordeeld door het ganse team. De scan zelf hebben we ook overlopen met de collega's.*

De laatste jaren wordt er meer ingezet op **werkgroepen** (bv. Zill, Wellbe van KOV, taal, muzische ontwikkeling). Een voordeel van een team met 75 leerkrachten: er zijn altijd wel mensen die het zien zitten om mee op een kar te springen. Er komt af en toe korte terugkoppeling via personeelsvergadering.

Er zit veel vakdidactiek in de **lerarenopleiding**. In hoeverre komt datageletterdheid daar (ook) aan bod? Wat zien we bij starters?

We zijn altijd **een vernieuwende school** geweest, er wordt daartoe ook ingezet op het gebruik van data. We zijn gewoon om altijd aan iets te werken om onderwijs te verbeteren. Als het nieuwe wordt meegedeeld, dan komt er ook weerstand naar boven en angst.

Er is een sterke link tussen visie en aandacht voor datagebruik, en zorg. Het CLB analyseert mee de testen (IDP, Koala, toeter, LVS) om een volledig beeld te hebben op het kind. In de kleuterklas begint het al. De zorgcoördinatoren (en codi) vergelijken ook de resultaten met andere scholen uit de regio. (...) We krijgen veel te maken met **individuele trajecten** omdat we tegen zittenblijven zijn en naar de B-stroom toewerken samen met ouders, leerlingen, leerkrachten, de zorgcoördinator, ... De koppeling met data is dat er snel testresultaten en klasbevindingen worden meegenomen, we willen transparant zijn (op een MDO, ouderbespreking). IAC's worden opgelijst in de scholengemeenschap.

Middelen (voor bijscholing) is geen probleem bij ons. Taaltrajecten en muzische zijn beiden nu een grote uitdaging (directeur et al. school S, 2023).

Data, ja, maar onze job is meer dan dat, **data heeft zijn meerwaarde** en is nodig (directeur school O, 2023).

Aan de slag gaan met data heeft wel nut voor de leerlingen, maar het is een lange weg. Vorig jaar met Koala hebben we ingezet op bepaalde zaken. Dit jaar hebben we het interactief voorlezen op de personeelsvergadering gebracht in de hoop dat de leerkrachten daar iets mee doen. Hetzelfde met de IDP's, je ziet niet snel resultaat (IDP). Je wil een traject lopen met jouw team. De leerlingen van de zesdes zijn al weg.

Het vraagt tijd als je de kwaliteit wil aanpakken, ik geloof in **schoolbreed werken**, in het beste geval heb je tijd gehad om dat aan te pakken in je team (directeur school O, 2023).

Er is een **jaarplanning** wat er in orde moet zijn van data, voor welke leerlingen moet er een plan zijn (i.h.k.v. mdo's). Bij sommige leerkrachten moet je er echt achter zitten, bij andere niet. Hier was wel een cultuur van moetjes vroeger, ik werk meer vanuit gedeeld leiderschap (directeur school O, 2023).

We hebben bepaalde routines: jaarplanning, het stroomschema (afsprakenkader rond zorgcontinuüm). Het is **cyclisch**: hoe gaan we het brengen naar het team, wat gaan we brengen, wat is jullie gevoel, welke aansturingen en bijsturingen zouden jullie doen? Hangt samen met het **prioriteitenplan**, waardoor je soms inzoomt, op andere zaken niet (directeur school O, 2023).

Tijd vinden voor **overdracht van data**, voor het invoeren van data... daar lopen we nog tegen aan. We zouden iemand deeltijds aannemen voor één vak (bijvoorbeeld STEM voor leerjaar 1 tot 6) eventueel, zodat er overlegtijd komt voor de collega's. Door de miniteam werking is er 's middags of 's avonds veel overleg. Ook voor een directeur. Als je echt betrokken mensen hebt die er echt voor willen gaan: dan is dat een valkuil (directeur school O, 2023).

Er komen **verschillende onderzoeksvragen**, in de regel komen de vragen van de directie. Soms denken we: misschien nemen we dat er ook beter nog bij, maar naar de directie wordt er altijd teruggekoppeld (lid datateam school q, 2023).

Dat wordt niet uitdrukkelijk gevraagd vanuit de directie, om in elke vakvergadering iets van data aan bod te laten komen. We zijn vrij in vakvergaderingen, er zijn geen opgelegde items, er wordt ook niet (of te weinig) gezegd: werk daar specifiek rond. Dat is ook omdat er nog zoveel andere dingen zijn. Maar het mag geen excuus zijn (lid datateam school q, 2023).

3.3.2 Leraren en hun datagebruik

3.3.2.1 Eerdere ervaringen en opvattingen over data

De houding van schoolteamleden t.o.v. datagebruik is mee bepalend voor de mate waarin zij effectief data gebruiken. **Overtuigingen** spelen een belangrijke rol, bijvoorbeeld de overtuiging dat datagebruik waardevol is en een meerwaarde is om het schoolbeleid en de lespraktijk te verbeteren. Maar ook de mate waarin men zich **comfortabel** voelt bij datagebruik, bijvoorbeeld angst ervaart voor veranderingen of planlast, heeft invloed. Daarnaast is ook de **persoonlijke doelmatigheidsbeleving**, het geloof in eigen kunnen, een cruciale factor. Succeservaringen in het omgaan met data kunnen ertoe leiden dat men zich meer ambitieuze doelen gaat stellen, dat men met meer doorzettingsvermogen aan de slag gaat, ... (Van Gasse et al, 2015). Scholen gebruiken data met verschillende doeleinden. Uit onderzoek blijkt dat **te veel nadruk op externe verantwoording** belemmerend werkt voor datagebruik: datagebruik wordt dan te weinig gezien als leermoment voor eigen handelen, voor de verbetering van de eigen praktijk of voor betekenisvolle veranderingen in school (Jimerson, 2014, Van Gasse et al, 2015, Schenke & Meijer, 2018).

Bevorderend voor datagebruik in schoolteams is de houding van schoolteamleden dat **data en buikgevoel een 'én-én-verhaal' vormen**, zo gaven participanten aan. Het buikgevoel alléén wordt gezien als niet meer voldoende, data 'mag er ook bij'. Een sterk aanvoelen van verantwoording én er iets mee doen.

Voorbeelden waarbij het gebruiken van **data als nuttig** wordt ervaren en die genoemd werden zijn de volgende, nl. datagebruik om

- o zicht te krijgen op de evolutie van leerlingen, t.o.v. zichzelf en t.o.v. een norm
- o andere schoolteamleden te informeren, bijvoorbeeld i.f.v. een goede (zorg)aanpak van leerlingen
- o de ouders te informeren over de evolutie van hun kind, zowel op vraag van ouders als op initiatief van de leerkracht
- o de visie van anderen in kaart te brengen en geïnformeerde beslissingen te nemen
- o het eigen functioneren te bekijken (beperkt vernoemd)
- o om zicht te krijgen op het effect van acties, bijvoorbeeld na KOALA, monitoring uitstroom, nl. de studierichting na het secundair..

Enkele participanten gaven aan dat het voor schoolteamleden belangrijk is **het nut op korte termijn** in te zien van met bepaalde data aan de slag te gaan.

Tegelijkertijd wordt er door een aantal participanten gewezen op **potentiële risico's** van datagebruik, namelijk als:

- o de data niet goed worden geïnterpreteerd;
- o er niet altijd wordt gekeken of geluisterd naar het verhaal achter de data (zowel door jezelf, als door externen);
- o data dienen als verantwoording en tegen je kunnen worden gebruikt ("het mes snijdt aan twee kanten").

Een dergelijke houding zou belemmerend kunnen werken en zou kunnen leiden tot een zekere voorzichtigheid of terughoudendheid inzake dataverzameling en-gebruik.

Directies en leidinggevenden wijzen op **het belang van het meenemen van het hele team**: er moet soms worden teruggeschakeld, opnieuw worden gekaderd, er moet met het team stapsgewijs te werk worden gegaan. Het helpt evenwel als leerkrachten **zelf de urgentie aanvoelen**: ook dat **urgentiegevoel** kan het

datagebruik mee bepalen, bijvoorbeeld als (een deel van de) schoolteamleden andere prioriteiten als urgenter aanvoelen (bv. bij scholen in transitie, bij startende leerkrachten voor wie er groei afspraken kunnen worden gemaakt).

Een participant-leidinggevende vatte de opvattingen van schoolteamleden t.o.v. datagebruik samen: datagebruik is als een haat-liefdeverhaal: **niemand doet het graag** en het is **iets extra**, maar het is erg belangrijk naar begeleiding toe, naar het nemen van acties en het informeren van ouders.

3.3.2.2 Eerdere ervaringen en opvattingen over data: citaten

*Het werkt ondersteunend bij datagebruik als leerkrachten **het nut ervan inzien op korte termijn**. En het feit dat, als ze samenwerken, het iets opbrengt. (directeur et al. school J, 2023)*

Dat leerkrachten met andere data werken dan wij, betekent niet dat ze geen interesse hebben in de data die wij onderzoeken. Bijvoorbeeld over de oriëntering tussen het 2de en 3de jaar: je kan dat niet door elke leraar laten uitzoeken, maar daar is wel interesse voor.

*Ik ben ook leerkracht, voor gewone leerkrachten moet dat **iets heel concreet zijn of iets dat met hun les of kwaliteitsbeleving te maken heeft** dat je op een personeelsvergadering brengt. Soms is dat misschien wel een eyecatcher, maar dat blijft niet lang hangen, het gaat soms te vlug. Dat maakt het moeilijk. (lid datateam school q, 2023)*

Om je buikgevoel te kunnen staven.

*Ook **groeit**, als je stijgende lijn ziet, als je ziet dat lln stijgen of het plat af, dan moet je ook een gesprek hebben. Soms komt er wel iets uit dat niet in punten gevat zit, maar met socio-emotionele te maken heeft.*

*Bijvoorbeeld bij lvs: soms zie je zo een kind naar beneden gaan. In 1ste lJ na elke kern van de leesmethode is er een testing. Die testing is met grafiekjes, je ziet of het kind in de midden zit, erboven of eronder. Als je de resultaten van de leestest aan ouders telkens meegeeft, dan zien de ouders bijvoorbeeld 'mijn kind zat al van in 't begin in 't rood en 't is nu nog zo'. Da's **iets in handen geven aan de ouders**. Ouders zeggen vaak 'mijn kind leest al goed' maar ouders kunnen niet inschatten hoe het al hoger zou moeten liggen. Om te vergelijken. (directeur et al. school J, 2023)*

*Houding van schoolteamleden t.o.v. data: vroeger overheerste het buikgevoel, nu is de mindset 'het **buikgevoel alleen is niet genoeg**, data mag er ook bij'. Het is een én én verhaal. Bv. Koala: het is een momentopname, veel collega's beseffen dat. Ik wist bijvoorbeeld dat een jongetje die vraag niet zou kunnen, vanuit mijn observaties. Hij heeft gegokt, dat wist ik, maar ik ben blijven doorvragen (waaruit bleek dat hij het antwoord niet wist). (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023)*

We gaan ook met data naar ouders omdat hun aanvoelen soms helemaal anders is. (directeur et al. school S, 2023)

Je hebt een bepaalde norm waarmee je gaat **vergelijken**. En vergelijken met de Iln zelf, dat is evolutie zien. (directeur et al. school J, 2023)

Voor Koala is het ook interessant om te vergelijken met wat uit de klas komt. (directeur et al. school S, 2023)

Het kan gevaarlijk zijn teveel te kijken naar de data en niet naar **het kind erachter** kijken. 'Openbaar maken': ik heb daar moeite mee. Dat zijn gewoon cijfers, maar het kind achter de cijfers... terwijl er heel veel scholen inzetten op Iln met anderstalige,... en dan een bepaald resultaat halen. We hebben 2 jaren na elkaar gehad met veel zittenblijvers, maar dat waren zo 2 jaren, als je vgl't met andere scholen in de gemeente. Mss hebben die toevallig een goed jaar. Of mss hebben die in het kleuteronderwijs gedubbeld, en dat staat er niet op. Maar de inspectie komt met die data af... je mag nog zoveel verhaal geven daarover, maar daar kijkt/luistert de inspectie niet naar. (directeur et al. school J, 2023)

Leerkracht en data: **het is een haat-liefdeverhaal**: niemand administreert graag, het is altijd iets extra, maar we zien dat dat zeer belangrijk is naar begeleiding en het nemen van acties. Ouders vragen ook veel meer duiding (directeur et al, school I [hoofdletter i], 2023)

We gaan echt naar de cijfers, dat voel ik gebeuren nu. Terwijl er ook zoveel pedagogisch/didactisch werk ligt op school. Mijn gevoel: we gaan naar een trend, je moet kunnen staven, urgentie kunnen aantonen.... Bv het traject 'slim organiseren' dat we volgden, maar collega zegt 'je zal moeten kunnen aantonen waarom je daarin bent gestapt', maar wij kunnen dat wel, wij doen ook wandelgesprekken... Weten, meten en de volgende stap vergeten? Dat klopt. Er is een **sterk aanvoelen van verantwoording**, maar je moet er ook iets mee doen (directeur school O, 2023)

Er is niet veel weerstand, maar ook geen enthousiasme. Het is geen probleem voor het team om een enquête in te vullen maar wel om er iets mee te doen. Ze willen weten wat er mee zal gebeuren en waarom het nodig is (directeur et al. school e, 2023).

Misschien moeten we **de informatie anders groeperen**. In het verslag van de vakgroep lees je dan: 'Het is zoals we gezegd hebben, van wie we dachten dat ze het zouden kunnen, die kunnen het' maar de diepgang, het verwerken van die data gebeurt te weinig. Je moet je de vraag stellen: hoe komt het dat ze dat zo doen, de leerlingen (directeur et al. school e, 2023).

We spreken over 'het team', maar er zijn ook mensen die het op vlak van verandering moeilijk hebben, terughoudend zijn, vaak dezelfde mensen. We proberen wel het hele team mee te nemen, maar soms moet je terugschakelen om iedereen zoveel als mogelijk mee te nemen. Bijvoorbeeld bij **weerstand**:

sommigen willen terug naar het oude, dus dan kaderen we en proberen we er het juiste gewicht aan te geven: heeft het met het nieuwe te maken of is het even te veel voor het team? , directeur et al. school I [hoofdletter i] 2023).

Het is niet mogelijk om 100% van je team mee te hebben van in het begin. (directeur et al. school S, 2023).

De inspectie kan vragen: wat heb je gerealiseerd? We hebben veel scans gerealiseerd (leesscan, zorgscan, mediascan)... om te zien waar we staan... Er was namelijk een directiewissel, we maken sinds kort deel uit van de Broeders van Liefde... In het team leeft ook de vraag 'er is ook nog het pedagogisch-didactische...': mensen vragen zich af 'waar zijn we mee bezig' door onze transitie...'

*Geen enkel team is uniform. **Desnoods is het wat terugschakelen in snelheid.** Er is geen hardnekkige weerstand op datagebruik bij onze leraren. (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023)*

*Ik weet niet of op dit moment de **urgentie** er is bij iedereen. Het gevoel is wel dat er in het algemeen al veel gewerkt wordt met data en dat er **inspraak** is. (directeur et al. school S, 2023)*

*Bij onze vakgroep hebben we alle data, alle examenresultaten dus, bekeken, uitgezet in een curve en uitgezet tegen 2 jaar daarvoor. En dan zie je bepaalde trends. Omdat iedereen het gevoel had: ze zijn toch achteruitgegaan, door dat coronajaar, en klopt dat dan ook?
Ik neem aan dat dat ook in andere vakgroepen gebeurt. Wij hebben daar op de school weinig zicht op. **Je moet echt al concreet gaan vragen: gebruiken jullie data, maar dan zien zij dat cijfermatig. Terwijl er ook andere dingen zijn.** Er zijn ook individuele leerkrachten die systematisch hun leerlingen bevragen hoe zij het doen in het hoger onderwijs. Dat is ook data. Daar kan je ook dingen uit afleiden. (lid datateam school q, 2023)*

3.3.2.3 Datageletterd zijn

Eén van de factoren die een rol spelen bij het datagebruik van schoolteamleden is **de mate waarin zij datageletterd zijn**. Met het begrip 'datageletterd zijn' bedoelen we vaardig zijn in het verzamelen van data, het beheren van data, het beoordelen van de kwaliteit van data, het analyseren en interpreteren van data, de conclusies al dan niet omzetten naar verbeteracties en het resultaat ervan evalueren. Met andere woorden: wie datageletterd is, moet meerdere, complexe vaardigheden onder de knie hebben (Ridsdale et al., 2015, Gummer & Mandinach, 2016, Beck & Nunnaly, 2020).

Leraren hebben idealiter heel wat van de vaardigheden i.v.m. datagebruik onder de knie. In de praktijk geven participanten aan dat **leerkrachten vertrouwd moeten worden gemaakt met bepaalde vaardigheden van datageletterdheid**, bv. weten welke data beschikbaar zijn en weten wat je met data kan doen, goede onderzoeksvragen formuleren, het interpreteren van data en het koppelen van conclusies aan acties op leerling- en klasniveau.

De vraag om schoolteamleden te **professionaliseren** lijkt eerder vanuit de directie te komen. **Enkele participanten geven aan dat ze zoekende zijn in wat ‘aanvaardbaar’ is voor de schoolteamleden om mee te kunnen.** Een participant stelde dat je de **expertise** ook binnen **het team kan verdelen**, al is een goede samenwerking binnen het team dan wel een voorwaarde.

In de focusgesprekken met leidinggevendenden, zorgcoördinatoren en leerkrachten werden wel diverse voorbeelden aangehaald van **contexten en interne initiatieven die bevorderend kunnen werken** om met data aan de slag te gaan. Dergelijke contexten en initiatieven kunnen wellicht **bijdragen tot de datageletterdheid van leerkrachten**, namelijk:

- als de **analyse van de data al gebeurt** is en als je data hebt die je kan **visualiseren** “zodat leerkrachten er verder mee aan de slag kunnen gaan”;
- **als bepaalde processen van het werken met data worden gestandaardiseerd**, bijvoorbeeld:
 - als aan leerkrachten wordt gevraagd bepaalde data te verzamelen op een laagdrempelige, gestandaardiseerde manier (bv. turven van de muzische doelen waaraan er wordt gewerkt en met welke materialen, resultaten van bepaalde vakken met bijhorende observaties en gegevens uit de thuissituatie die op een MDO worden besproken)
 - als leerkrachten zelf het initiatief (kunnen) nemen om een eigen analysedocument te ontwikkelen dat toegankelijk en laagdrempelig is om data in te voeren. De analyse van bepaalde data wordt gemakkelijker door bepaalde data automatisch visueel te maken.
- als er **kennis wordt gedeeld**:
 - als leerkrachten (door interne experts) zicht krijgen op welke data voor hen beschikbaar zijn en wat ze ermee kunnen doen;
 - als er binnen het schoolteam een schoolteamlid expert is in bepaalde aspecten van datagebruik waarbij leerkrachten terecht kunnen (bv. een schoolteamlid is expert in Smartschool);

Het volgen van **externe opleidingen** werd beperkt vernoemd, nl. onder de vorm van technische, specifieke opleidingen om te leren omgaan met het datasysteem. Het gaat dan doorgaans om een beperkt aantal schoolteamleden (bv. Smartschool Analytics door directie of leidinggevendenden).

Samen in gesprek gaan over data (zie verder bij ‘Samenwerking’) zou mogelijk ook kunnen leiden tot een bepaalde mate van professionalisering.

3.3.2.4 Datageletterd zijn: citaten

Nu zijn ze [de leerkrachten] op dit moment veel bezig met onderwijsvernieuwing, er komen weinig vragen i.v.m. datagebruik. Wordt wel soms 's gevraagd naar een basiscursus Excel, maar dat zijn geen kwalitatieve data. Dit jaar hebben we zeer weinig vragen daaromtrent gekregen. Ik heb nog weinig vragen gekregen voor nascholingen en ook weinig vragen i.v.m. ‘kan je dat 's onderzoeken voor ons’... maar we hebben ook enkele rare jaren achter ons ...

*Ons werk i.v.m. data, dat is boeiend, maar er kruipt veel tijd en rekenwerk in. [...] Als het voor ons al moeilijk is, dan is het voor mensen die er nog geen kaas van gegeten hebben, dan is dat voor anderen zeker **geen evidentie om mee bezig te zijn.** (lid datateam school q, 2023)*

Het is niet zo dat we onze vakgroepen loslaten op Smartschool Analytics. We hebben er al veel over gedacht maar dat ligt moeilijk, niet alle info is er zo uit te halen. Wat toon je? Je moet mensen een

opleiding geven om daar goed info uit te halen en er is ook niet te veel tijd om dat goed te kunnen doen. De intentie is er wel al geweest. (lid datateam school q, 2023)

***Wat is voor de vakgroep, de leerkrachten, aanvaardbaar om mee om te kunnen?** We hebben het antwoord op die vragen nog niet gevonden. We hebben al jaren veel pogingen gedaan: we rijden elk jaar ons eigen een stukje vast, we weten het zelf niet goed. De pogingen zijn er maar in de uitwerking zijn we er nog niet. (lid datateam school q, 2023)*

*In de vakgroepen wiskunde en Frans bijvoorbeeld zijn we al langs geweest. We brengen niet de boodschap: je doet het goed of niet goed, wel zorgen we dat ze er kennis van hebben en zicht op hebben: **'er is data' en 'we zouden dit eens moeten bekijken'**. (lid datateam school q, 2023)*

*We moeten het belang [van datagebruik] blijven herhalen. **De directie ziet het belang in van goede voorbeelden.** Het hoeven geen grote dingen te zijn, eens een voorbeeld zien van een vakgroep... Als ik in mijn vakgroep aangeef 'dit zijn de resultaten vergeleken met die van vorig jaar', dan zijn de reacties 'dat is interessant', 'dat zou ik ook wel kunnen doen'. Er is wel een bereidheid, ze willen dat wel, maar weten niet altijd wat kan, wat bestaat er of wat je zou kunnen onderzoeken. Dat is naar ons toe een werkpunt dat we kunnen aanstippen: **welke items kan je laten onderzoeken of zelf onderzoeken.** (lid datateam school q, 2023)*

Het zorgoverleg gebeurt door de zorgcoördinator, de directie, de leerkracht en de zorgleerkracht (een soort 'mdo'). De leerkrachten moeten hun 'data' vooraf bezorgen. Wat komt er aan bod? Wiskunde, Nederlands, de observatie van de leerkracht, de thuiscontext: het globale plaatje.

De leerkracht put in een Excelsheet (door een leerkracht van school gemaakt) de gegevens van de methodetoetsen in (vragen, doelen, normering). Met een kleurcode verschijnt de analyse. Je moet leerkrachten vertrouwd maken met interpreteren. Hoe kan ik dat aanpakken op leerlingenniveau? Wat betekent dat op klasniveau? (directeur et al. school l [hoofdletter l], 2023)

*Ondersteunend voor leraren bij datagebruik is als de analyse al gebeurd is, dat ze er verder mee aan de slag gaan, als ze het nut ervan inzien en het feit dat, als ze samenwerken, dat het iets opbrengt. Als je data hebt die je kan **visualiseren**: je zegt dan nog rapper 'oei, 't is toch dat niet'. (directeur et al. school e, 2023).*

*We kijken horizontaal (per kind) en verticaal (klasniveau). We doen aan actieplanning. Resultaten van methode- of bloktoetsen (groen/oranje/rood) komen in een Excel, **in een eigen analysedocument dat evolutie kan tonen.** Uitval van leerlingen zijn kantelpunten om nader te bekijken (directeur et al. school l [hoofdletter l], 2023).*

*Ik ben op bezoek geweest bij een startende leerkracht, die gaf zeer klassikaal les terwijl bij een andere leerkracht dezelfde inhoud aan bod komt, maar de leerlingen moesten zelf kunnen aantonen waar ze stonden met hun taken. Dat alles komt in het **digitaal platform dat de juf zelf heeft gecreëerd**. Ik heb de suggestie gegeven aan de startende leerkracht om te leren van de collega. (directeur school O, 2023)*

*Onze **ict-coördinator** is sterk in Smartschool. Dus interne professionalisering, er werd wel opleiding gevolgd i.v.m. Smartschool Analytics (directeur school O, 2023)*

*In de 3de graad zijn er nu veel gesprekken over data, terwijl er vroeger een **graadsoverleg** was 1x per maand, maar uiteindelijk merkten ze [de leerkrachten] dat ze op dat graadsoverleg alles eigenlijk al besproken hadden en dan nog alleen een korte neerslag ervan deden, maar eigenlijk nu alleen nog het informele overleg.*

***We helpen elkaar door al data te verwerken door het beleidsteam: toegankelijkheid.** Behapbaar maken. Tabbladen helpen maken met elkaar. Helpen integreren.*

Bijvoorbeeld: Datawijzer, wat zet je open? Hoe start je ermee? Delen is nuttig. Op niveau van de scholengemeenschap (directeur et al. school p, 2023).

3.3.2.5 Samenwerking met collega's

Zowel een gezamenlijke doelgerichtheid, de samenwerking met collega's als ondersteunende relaties spelen een belangrijke rol bij datagebruik. Van Gasse et al. (2015) wijzen niet alleen op **het belang van een gezamenlijk doel, maar evenzeer op het belang van het gezamenlijk nastreven van dat doel**. Een open cultuur, een sfeer van vertrouwen en respect binnen het schoolteam opent de weg naar informeel overleg en kennisdeling (Van Gasse et al., 2015, Schildkamp et al., 2019). Samen data verzamelen, de kwaliteit nagaan, de data analyseren maar vooral samen betekenis geven aan data (sense-making) is van cruciaal belang. Onze eigen kijk naar data wordt bijvoorbeeld beïnvloed door eigen ervaringen; we kijken vaak naar data vanuit een soort 'confirmation bias', nl. bevestigd zien wat we bevestigd willen zien (Schildkamp, 2021).

Er werd meermaals verwezen naar **het belang van dialoog over data**, onder andere vanuit het idee van een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het nastreven en behalen van een bepaald doel. Een veel genoemd voorbeeld hierbij is het personeelsoverleg waarbij resultaten van gestandaardiseerde toetsen met het hele schoolteam worden besproken, ook al worden die toetsen slechts in één bepaald leerjaar afgenomen. Andere overlegmomenten zijn zorgoverleggesprekken en MDO's waarbij meerdere actoren diverse soorten data samen onder de loep nemen (bv. resultaten, observaties, gegevens uit het oudercontact).

Zowel formele als informele momenten van dialoog werden vernoemd, bijvoorbeeld:

- als data van vaak terugkerende gestandaardiseerde toetsen met het hele team op een personeelsvergadering worden besproken (vaak voorafgaandelijk geanalyseerd door de schoolleiding, beleidsmedewerkers of zorgfiguren);
- als er informeel, soms spontaan overleg is over data tussen schoolteamleden;

Veelal gaat het dus eerder om het gezamenlijk betekenis geven aan de data, eerder dan om het verduurzamen van de opgedane kennis. Voorbeelden van het verduurzamen van kennis dat werd vernoemd is het uitwerken van een taaltraject met het hele team n.a.v. de resultaten van de KOALA-toets.

Diverse participanten vermelden **het belang van een goede relaties binnen het team. Goede relaties helpen om anderen mee op sleeptouw te nemen**, om elkaar te ondersteunen, ook in het gebruik van data, bijvoorbeeld door data toegankelijk of behapbaar te maken, door analysedocumenten te ontwikkelen en te delen, door het gebruik van data te helpen integreren.

Het spreekt voor zich dat een **cultuur van veiligheid en vertrouwen** cruciaal is, waarbij leerkrachten het bijvoorbeeld ook durven aangeven als hun resultaten minder goed zijn of als iets niet zo goed lukt.

3.3.2.6 Samenwerking met collega's: citaten

*We werken sterk en veel samen en stellen vragen gericht op **groei en versterking**: Welke inspanning is er geleverd? Welk effect heeft het gehad? Voorstellen gaan (ook) richting de zorgcoördinator.*

*Er wordt snel op de bal gespeeld in ons team. We hebben **structureel graadsoverleg** (1x per maand). Ik heb dat gezien, ik ben dit tegengekomen, ... Hoe groter het team hoe structureler het hebben van overleg, hoe kleiner hoe informeler.*

*Als school zitten we in **een evolutieproces, we willen evolueren en bijsturen**. We passen de PDCA-cyclus voortdurend toe. We stellen vast dat? Welke acties plannen we? Wat stellen we voorop? Welke effecten verwachten we? (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023)*

*De resultaten van Koala-testen werden besproken op de **personeelsvergadering** en er werd een analyse van gemaakt en dan doelen aan gekoppeld. (directeur et al. school J, 2023)*

*Welke **werkgroepen** maken gebruik van data? Het beleidsteam en een stuk de mensen van de zorg, maar er wordt wel teruggekoppeld naar het team. En dan pas worden besluiten genomen.*

*Bij het **uitgebreid zorgteam** zijn er ook leerkrachten aanwezig, één iemand per graad i.v.m. visie. Zij delen dan die info met hun collega's tussendoor en dat wordt nadien nog op de personeelsvergadering besproken. (directeur et al. school J, 2023)*

*De **beleidsondersteuner/zorgcoördinator** bekijkt de resultaten van de OVSG-toetsen, lvs- en avi-testen. We bespreken dan op MDO's of dat overeenkomt met wat er in de klas te zien is, eventueel worden er acties aangekoppeld als het niet goed is of we gaan ermee in gesprek. (directeur et al. school J, 2023)*

We merken aan onze methodetoetsen dat er leerwinst is. 4x per jaar is er zorgoverleg. Elk kind wordt 1x per jaar besproken. **We vertrekken uit data** (zaakvakken, observaties, oudercontact) en we schatten leerprestaties in op doelniveau (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023).

Er zijn ook nu al volop gesprekken aan de gang, zeker met zorgkinderen, de oudercontacten zijn net achter de rug, die van de kleuters in mei zodat we nog tijd hebben dingen te doen. Het is niet alleen dan, eigenlijk is dat het hele jaar door. Er is ook wekelijks CLB-onthaal. We hebben 3 zoco's op school, per leefgroep. De communicatie van data gebeurt in Smartschool, in het **stroomschema** is die communicatie vastgelegd. Er is ook veel overleg: leerkracht, de zorgcoördinator die informeel overleggen, bv over de resultaten van de Iln.. Er wordt in verschillende groepen gewerkt. Vaak mondeling. (directeur school O, 2023)

We namen het **schoolfeedbackrapport** van de OVSG-toetsen door. We maakten ook een analyse van de onderdelen waar we geen 70% op haalden. We bespraken de resultaten met de leerkrachten van het lager. Dat was dus voor het hele lagere schoolteam (en dus niet alleen voor de leerkrachten van het 6de leerjaar). We vergelijken de resultaten dan met de scholengemeenschap en met Vlaanderen. (directeur et al. school J, 2023)

IDP's en KOALA-testen worden **jaar na jaar vergeleken**. Dit wordt in personeelsvergaderingen meegegeven (directeur et al. school S, 2023).

Een voorbeeld van een vraag van een leerkracht: 'Tijd voor Koaliteit', een project van Artevelde omdat er vanuit het leerkrachtenteam gekomen is: 'we hebben de Koalaresultaten, maar zo'n taaltraject, **wat kunnen we nog meer doen dan wat we al in de klas doen?** Die vraag van de leerkracht komt dan bij de directie terecht. (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023)

Het is niet zo dat alle collega's altijd mee zijn, nl. met 75, maar wat helpt is dat wij weeral in team werken. **Als er één iemand is die wel gemotiveerd is om met iets aan de slag te gaan, dan is gemakkelijker om die anderen mee te trekken in het team. Dat is onze sterkte.** Je kan nooit 100% van je team mee hebben in je verhaal. Niet van in het begin, je hebt altijd 10% die het nooit zal doen. Stel dat ze alle 3 dat niet zien zitten maar als er 1 iemand is die het toch wil doen, dan trekken ze die mee. En door ons grote team kunnen we het werk verdelen, zowel in de klas als met de Iln, maar ook met dingen die erbij komen. (directeur et al. school S, 2023)

Wij hebben het **geluk van een groot team**, er is altijd wel iemand die op de kar springt. In een kleine school is dat vast anders.

Als je met 3 of met 4 zit, kan je **die expertise binnen het team verdelen**, hangt ook af van de samenwerking binnen het team. Soms heeft het succes van een team minder te maken met kwaliteiten maar wel met relaties onderling. (directeur et al. school S, 2023)

Leerkrachten durven ook aangeven 'mijn leesresultaten zijn niet zo goed'... (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023)

In de tweede graad BSO voelen de leerkrachten wel de noodzaak om elkaar te ondersteunen, geven sneller aan wat niet zo goed lukt (directeur et al. school e, 2023).

We doen **IKZ-oefeningen** over onze commentaren. We lezen elkaars feedback per sleutelcompetentie om de klassenraad voor te bereiden (directeur et al. school p, 2023)

Er is hier een open deur mentaliteit, nu is dat een evidentie. Het teamteachen is absoluut super interessant, maar heeft ook een keerzijde: met je neus in dezelfde richting staan is belangrijk, durven open communiceren... dat is ... in de aanvangsbegeleiding geef ik dat ook mee: open durven zijn, een **verschillende mening kan ook een verrijking zijn**. (directeur et al. school S, 2023)

Het reflectief vermogen is niet groot. We probeerden vorig jaar eraan te werken. Een aantal laagdrempelige mogelijkheden hebben we gegeven, bijvoorbeeld een les bij elkaar bijwonen of samen doornemen van een lesvoorbereiding of evaluatie. We hadden vooral bevroegd wat **een leervraag** was en wat ze konden bieden aan de andere. Maar er is alertheid om niet teveel in te vullen wat ik kan bieden, omdat ze anders misschien ingeschakeld worden voor een groep collega's (directeur et al. school e, 2023).

3.3.3 Data

3.3.3.1 Vindbare, toegankelijke en beschikbare data

Uit de focusgesprekken blijkt dat het sterk bevorderend is wanneer data vlot kunnen ingegeven en teruggevonden worden (via de juiste kanalen of platformen). Bijkomend is het helpend wanneer er transparant wordt gecommuniceerd wie waar welke data inputten en wanneer. Helder beschreven communicatielijnen en rollen werken dus bevorderend. Daarnaast helpt het ook wanneer de flows die de data afleggen eenduidig zijn.

Er wordt ook meermaals aangegeven dat het regelmatig gebruiken van een bepaald platform of medium waar de data dienen ingeput of verwerkt te worden, handig is om vlot met de data aan te slag te (blijven) gaan. Tot slot geven diverse respondenten ook de voorkeur aan het werken met data die direct relevant is.

Wat moeilijker is om vlot met data aan de slag te gaan is het aspect privacy. In bepaalde contexten zijn er strikte toegangsregels tot de data van bijvoorbeeld leerlingen, waardoor bepaalde actoren niet snel kunnen anticiperen op situaties omdat ze geen toegang hebben tot beschikbare data van die leerling. In andere scholen heeft iedereen toegang tot de data van alle leerlingen in de school. De rechten van verschillende actoren om data terug te vinden is dus verschillend van school tot school.

3.3.3.2 Vindbaar, toegankelijk en beschikbare data: citaten

*We gebruiken **een jaardocument**, een heel grote eigen Excel voor leerlingenbegeleiding, remediëring, herkansingen. Per leerling. Het is een verzamelstaat van alle data die we hebben om **begeleidend en remediërend mee aan de slag te gaan bij de klassenraad**. Alle leerkrachten hebben toegang (directeur et al. school p, 2023).*

*Met data zitten we sterk op onze **output, uitstroom**. We bevragen scholen waar leerlingen naartoe gaan. Het is dan handig dat we een secundaire school naast ons hebben. In Datawijzer kunnen we dat ook bekijken. (directeur et al. school S, 2023)*

***Wat Smartschool Analytics betreft, de leerkrachten vragen zelf niet om toegang.** 't Is meer vanuit de directie dat die zou willen dat de leerkrachten toegang zouden hebben.*

Anderzijds, de leerkrachten weten ook niet dat dat bestaat, terwijl ik, als leerkracht zijnde, ik wel een aantal interessante items, nuttige dingen er zou kunnen uithalen, bv. naar de evolutie van je leerlingen, in de vervoljaren... Kan voor de vakgroepen toegankelijk en nuttig zijn. (lid datateam school q, 2023)

Tot het vierde middelbaar doen we een doelevaluatie. Geen rapporten in Analytics. Wel in Skore. Het is mogelijk om af te dalen in de data. We werken met labels in de Navigator: wie welke doelen waar, zoiets als leerlijnen dus (directeur et al. school p, 2023).

Meldingen in LVS glijden soms door de mazen van het net, bv. Boek niet mee, huistaken, aanwezigheden,... Is planlast (directeur et al. school p, 2023).

3.3.3.3 Betrouwbare en valide data

Een platform die rechtstreekse communicatie faciliteert werkt bevorderend om betrouwbare data te verkrijgen. Een voorbeeld daarbij is een platform waarbij leerkrachten rechtstreeks met de ouders van leerlingen kunnen communiceren. Verder is het helpend wanneer de aangereikte dashboards overzichtelijk en gebruiksvriendelijk zijn om betrouwbare en valide data te genereren.

Wat als belemmerend wordt ervaren bij betrouwbare en valide data is het gebrek aan contextualisering en de verwerking van data. Een voorbeeld die daaraan gekoppeld is, is het meten van leerwinst bij centrale toetsen i.p.v. leerprestaties.

Uit de focusgesprekken blijkt dat de respondenten bij deze rubriek vooral de koppeling maken met de centrale toetsen en Koala-testresultaten.

3.3.3.4. Betrouwbaar en valide data: citaten

Rechtvaardigheid van de Centrale Toetsen, dat is wel een bezorgdheid (naar ranking en toewerken naar de test) (directeur et al. school S, 2023).

Hoe gaan we leerwinst meten? Bv. Met de centrale toetsen die eraan komen. Data van de centrale toetsen mogen mee naar de deliberatie. (directeur et al. school p, 2023).

Data kunnen ook een verkeerd beeld geven. (directeur school O, 2023)

*Nu doen we een ouderbevraging: een bevestiging van wat je al wist, maar ook **blinde vlekken worden zichtbaar**.*

*Anderzijds (ook naar inspectie toe): worden dingen uit de **context** getrokken en verkeerd gepositioneerd. Bijvoorbeeld de ouderbevraging: 1 op 5 tot 6 ouders heeft ze ingevuld, maar wie zijn dat dan? Dat zou ik wel willen weten. Anderzijds ben je geneigd om aandacht aan iets te geven, maar dat antwoord is misschien van één ouder of stel dat je dat 3 à 4 keer leest, is dat dan relevant? Zo'n bevraging is anders dan bij Koala: dat is duidelijk, die kinderen vs die data, dat komt eruit en dat zijn data die op zich staan. Terwijl andere zaken, bijvoorbeeld bevragingen (tenzij het is verplicht), dat is dan weer iets anders. Dat vraagt extra effort, maar het is moeilijk om in te schatten, als het een fragment is [beperkt aantal keer wordt benoemd], is het dan nog belangrijk of niet.*

Leerkrachten maken gebruik van **portfolio** en het leerlingvolgsysteem om leerlingengesprekken bij te houden (directeur et al. school e, 2023).

3.3.3.5 Geschikte, leesbare en bruikbare data

Vlotte analyses kunnen maken die met één druk op de knop kunnen verkregen worden, bevorderend werken. De overzichtelijke analyses die ook kunnen gegenereerd worden uit bepaalde platformen of via bepaalde kanalen bieden een meerwaarde in deze rubriek rond geschikte, leesbare en bruikbare data. Het kunnen opvolgen van leercurves wordt ook beschouwd als ondersteunend.

Platformen bieden vaak de flexibiliteit om met diverse parameters analyses te kunnen maken. De technische aspecten die daaraan gekoppeld zijn, zoals het correct instellen van die verschillende parameters, brengen soms wel frustraties met zich mee.

3.3.3.6 Geschied, leesbare en bruikbare data: citaten

Uit de Koalatest, daar haal je veel info uit. Maar wij hebben al een goed (observatie)systeem waarbij we dagelijks opvolgen. In onze scholengemeenschap werd namelijk een eigen 'lvs' ontwikkeld dat werd aangepast aan de school, en waarin zowel observaties zitten als resultaten. We houden daarin alles goed bij en hebben zo zelf zicht op de evolutie van een leerling. (directeur et al. school J, 2023)

*We hebben **een toetskalender** op teamniveau, die hangt ook uit. We weten vooraf wanneer en waar er welke toetsafname is (en nood aan nabespreking, bv. AVI) (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023).*

Leerlingenaantallen zijn vooral van belang voor de scholengroep. Er heeft daar veel invloed op (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023).

*Cf. Smartschool Analytics, **dashboard** en **stappenplan** te verkennen: o.a. doelenrapportage en hoe wetenschappelijk onderbouwde vragenlijsten invoegen (directeur et al. school S, 2023).*

*We doen veel acties en het is interessant (en haalbaar) om te kijken **of dit rendeert of niet**. Als blijkt dat de leerlingen beter scoren op taaltoetsen, dan hebben we het gevoel dat bv. de taalacties rendement leveren. De leerkrachten koppelen zelf terug omdat er al veel stappen gezet zijn (directeur et al. school S, 2023).*

Binnen Smartschool communiceren we alleen nog maar. Dat is erg betrouwbaar. Je kan niets knippen en plakken, de info is alleen voor een bepaalde groep ouders, wat jij gedeeld hebt kan alleen

onveranderd gedeeld worden met leden van die groep. En als beheerder zie je al die bewegingen. (directeur school O, 2023)

Voordeel van het platform is dat, bijvoorbeeld bij kinderen met een bepaalde SES, kan je noteren wat je daarvoor hebt gedaan en dan kan je dat zo aantonen. (directeur school O, 2023)

De data van Koala komen handmatig in Smartschool terecht. (directeur school O, 2023)

Met Datawijzer heb ik nog niets gedaan: ik wil daar echt doelgericht met een vraag induiken. Het secretariaat ging vroeger met al die gegevens aan de slag. Eigenlijk zal alles in datawijzer geput worden, dan kunnen we er ons in verdiepen. (directeur school O, 2023)

Datawijzer, dat wordt daar 'gepoeft', maar mensen... Daar komen dan beleidsondersteuners in terecht... maar die heeft meer te doen dan dat. Uiteindelijk is het ten doel van het pedagogisch en didactisch beleid. **Je moet keuzes maken, en jezelf de vraag stellen: wordt de lln daar beter van.** (directeur school O, 2023)

Die platformen zijn handig, maar die **technische aspecten brengen soms wel frustratie mee.** (directeur school O, 2023)

Die dataloop van de onderwijsinspectie (versus DataWijzer) is dan nog deels beter omdat we dan voor onze scholen alles samen krijgen [voor de verschillende instellingsnummers], maar we kunnen er niets uit **exporteren**. Het is niet nuttig om altijd mee te werken. Is wel stapje in de goeie richting. (lid datateam school q, 2023)

Wat Smartschool betreft, is het voor ons soms ook zoeken: **welke parameters moeten we instellen** om aan bepaalde gegevens te geraken. En wij zijn er dan al goed in thuis. Ik kan me voorstellen dat leerkrachten door het bos de bomen niet zien. (lid datateam school q, 2023)

Smartschool is gebruiksvriendelijk genoeg. We komen door tijdgebrek niet tot die onderzoeksvragen in Analytics. Voor data in Skore moeten we geen extra inspanningen doen, die zijn er, als cijfer maar niet als doelenrapportering. Sommige scholen steken hun OVSG-toetsen zelf in Skore (directeur et al. school p, 2023). De mentor van starters begeleidt bij het werken met Skore.

Dataverenging tot wat de leerkracht echt nodig heeft is wenselijk. (directeur et al. school p, 2023)

In Smartschool Analytics moet je meer filters zetten, bijvoorbeeld voor ons instellingsnummer alleen te zien, want we zitten op hetzelfde platform van de scholengemeenschap), je moet meer zoeken over welke kolom ik daar moet krijgen... (directeur et al. school e, 2023)

We zijn eigenlijk al heel wat jaren bezig met dataverwerking, al sinds 2010 bezig met het opvolgen van resultaten van de leerlingen (attestering) want bij de leerkrachten leefde het gevoel dat leerlingen tegen het advies ingingen maar we hadden daar geen gegevens van. We hebben dat toen opgevolgd. Op verschillende van onze scholen werden ook werkgroepen samengesteld om onze deliberatiecriteria onder de loep te nemen en aan te passen. (lid datateam school q, 2023)

3.3.3.7 Dataplatformen: citaten

*Bingel is voor de leerkrachten heel gebruiksvriendelijk, gebruiksvriendelijker dan ons eigen lvs-systeem omdat de leerkrachten daar niet zoveel mee werken. Je moet een beetje weten waar alle informatie staat. **Leerkrachten zien alleen hun eigen klas.** (directeur et al. school J, 2023)*

We gebruiken geen Smartschool Analytics.

We hebben ervaring met een welzijnsbevraging, een tevredenheidsbevraging, dataloop, sociogrammen in de 3^e graad (vanuit noodzaak ontstaan), feedbackrapporten, klasoverzichten in Excel-roosters, zelfinschaling, kindgesprekken, een Koalateam, Gimme, ... (directeur et al. school I [hoofdletter i], 2023)

*Vanuit Smartschool bekijken we nog **te weinig de leerdoelenplanner**. Het kan een volgende stap zijn om naar Smartschool Analytics toe te werken. (directeur et al. school S, 2023)*

Uit Datawijzer kan je veel halen, bv. zittenblijven. Dat gaat wel sneller. Dat hoeft ook niet overgeanalyseerd te worden. (directeur et al. school S, 2023)

De kleuterschool zit meer in Informat en Scoodle. Maar ook daar kan je de doelen uittrekken. (directeur et al. school S, 2023)

In Smartschool gebruiken we LVS, planner en Skore als rapportstelsysteem. (directeur et al. school S, 2023)

Smartschool Analytics: we komen niet tot die onderzoeksvragen (mooi geformuleerde vragen). (...) Track & trace in het kader van corona: je kan daar oneindig ver mee gaan. (directeur et al. school p, 2023)

We stappen over van Google Classroom naar Microsoft (met Teamsomgeving). Het leerlingstelsysteem zit in Smartschool, ook de communicatie met ouders, rapport, agenda, planner.

Smartschool Analytics, dat is op niveau directie geïnstalleerd. Voor ons team was het al een grote inspanning om de overstap te maken door de overstap naar de Broeders van Liefde. Vandaar dat het oude schoolwerkplan er nog is, maar alles in Drive is gedeeld met het hele team zodat ieder weet waar we nu mee bezig zijn. (directeur school O, 2023)

***Platformen zorgen voor transparantie en overdracht.** Niet alleen Smartschool, maar ook als de leerkrachten zelf zaken ontwikkelen, het digitale is sterk ondersteunend. (directeur school O, 2023)*

Maar minstens even belangrijk is het mondelinge. Ook voor mij als directeur. Als je niet in je gangen komt ... (directeur school O, 2023)

4 Professionaliseringsnoden samengevat

1. Een duwtje in de rug helpt (o.a. scherpstellen wie initieert, ondersteunt, uitvoert), zorgen voor gedeelde verantwoordelijkheden, diverse profielen/rollen kunnen elkaar aanvullen (DATATEAM)
2. Collegiaal consult, reflectief ervaringsleren, quickscanning zet op weg (DATATEAM)
3. Aansluiten bij dagelijks professioneel handelen, taakgericht met doelstellingen voor ogen die een nader te bepalen team samen wil en kan bereiken (DATAPLAN)
4. Vraagverheldering en procesbegeleiding: het proces van datagebruik met meerderen samen omarmen (DATAPLAN)
5. Met reële praktijkvoorbeelden/parameters (en praktijkonderzoekend) aan de slag gaan, bv. IDP-resultaten in een dataplatform, échte verhalen (van informele leiders) delen rond datagebruik en erop reflecteren conform het schooleigene (DATASTORYTELLING)

5 Treffende citaten uit verdiepende focusgroepgesprekken

*Onze datageletterdheid gaat over: **wat is nodig en wat niet, wat is effectief en efficiënt?** We denken na over, en kiezen wat we doen met dataverzameling, in functie van de eigen context (directeur et al school p, 2023).*

*Leerkracht en data: het is **een haat-liefdeverhaal**: niemand administreert graag, het is altijd iets extra, maar we zien dat dat zeer belangrijk is naar begeleiding en het nemen van acties. Ouders vragen ook veel meer duiding (directeur et al school l [hoofdletter i], 2023).*

*Houding van schoolteamleden t.o.v. data: vroeger overheerste het buikgevoel, nu is de mindset **'het buikgevoel alleen is niet genoeg, data mag er ook bij'**. Het is een én én verhaal (directeur et al school l [hoofdletter i], 2023).*

***Dataverenging tot wat de leerkracht echt nodig heeft is wenselijk** (directeur et al school p, 2023).*

*We werken **sterk en veel samen** en stellen vragen gericht op groei en versterking: Welke inspanning is er geleverd? Welk effect heeft het gehad? Voorstellen gaan (ook) richting de zorgcoördinator (directeur et al school l [hoofdletter i], 2023).*

***Wat is voor de vakgroep, de leerkrachten, aanvaardbaar om mee om te kunnen?** We hebben het antwoord op die vragen nog niet gevonden. We hebben al jaren veel pogingen gedaan: we rijden elk jaar ons eigen een stukje vast, we weten het zelf niet goed. De pogingen zijn er maar in de uitwerking zijn we er nog niet (lid datateam school q, 2023).*

*In de vakgroepen wiskunde en Frans bijvoorbeeld zijn we al langs geweest. We brengen niet de boodschap: je doet het goed of niet goed, wel **zorgen we dat ze er kennis van hebben en zicht op hebben: 'er is data' en 'we zouden dit eens moeten bekijken'** (lid datateam school q, 2023).*

*Het werkt ondersteunend bij datagebruik als leerkrachten **het nut ervan inzien op korte termijn**. En het feit dat, als ze samenwerken, het iets opbrengt (directeur et al. school e, 2023).*

*Platformen zorgen voor transparantie en overdracht. Niet alleen Smartschool, maar ook als de leerkrachten zelf zaken ontwikkelen, het **digitale is sterk ondersteunend** (directeur school O, 2023).*

6 Lessons learned uit de citaten

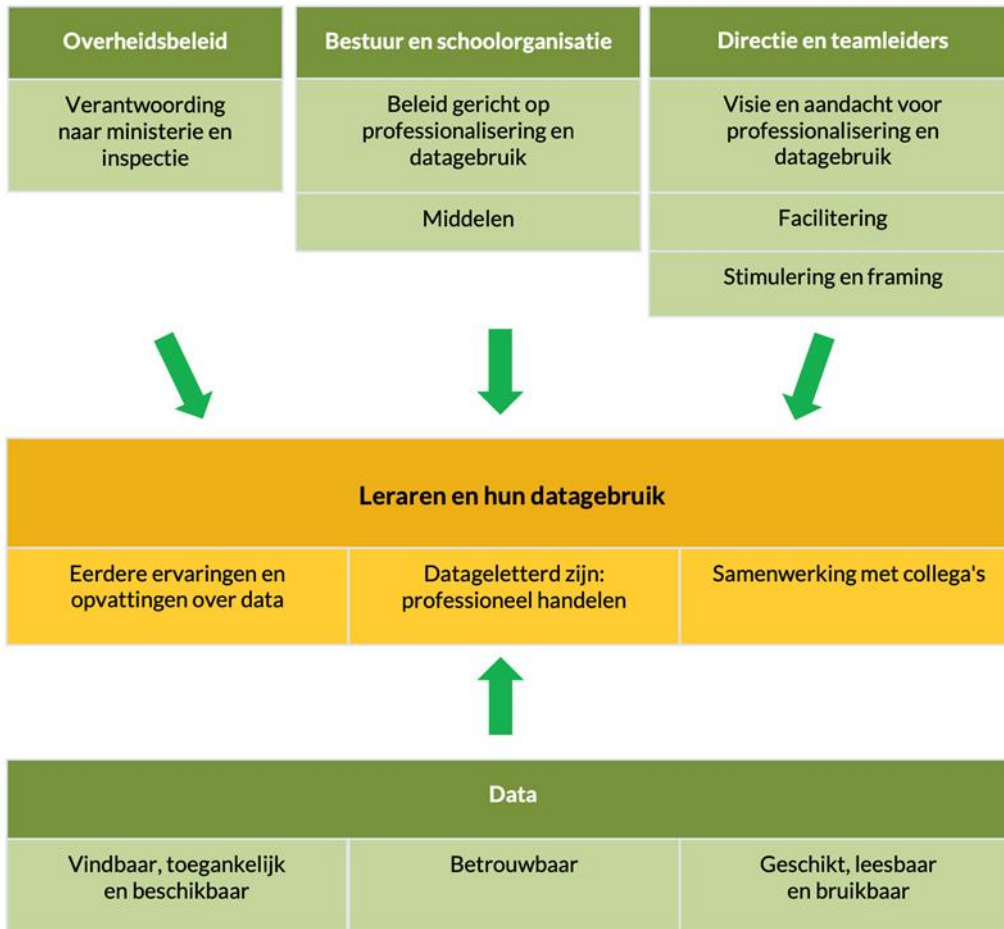
- Vertrek niet uit data maar uit heldere doelen die data verenigen, bv. doorstroom, leerplandoelen, taalsteun, trends
- Bouw datateams uit (dialoogvoering, multiperspectiviteit, onderzoekende houding, collectieve betekenisgeving), en er is inderdaad een rol weggelegd voor informele leiders, early adopters met eigen opgebouwde kennis en ervaring (Van Gasse, 2023)
- Data-geïnformeerd communiceren/innoveren/beslissen staat in relatie tot aan kwaliteitsontwikkeling doen, een procesbenadering is eigen aan sterke schoolportretten rond datagebruik
- Praktijkonderzoek opzetten (incl. toetsresultaten, leerwinst, meetbare uitkomsten) is mogelijk, onderzoekende onderwijsprofessionals dragen bij aan kansen voor schoolontwikkeling
- Professionaliseringsnoden zijn er, incl. visie/plan/competenties/middelen/urgentie (Knoster-matrix, verandermanagement koppelen aan datagebruik bij leraren)
- Bv. Smartschool Analytics uitproberen loont, er zijn onderzoeksvragen voorgeprogrammeerd in het kader van leerlingenoriëntering, idem bij de Datawijzer
- Datagebruik (databronnen verzamelen/voorspellend analyseren/interpreteren door leraren) staat in relatie tot informatievaardigheden doorontwikkelen, informatievaardigheden zijn vaardigheden die helpen bij het zoeken, vinden, beoordelen en verwerken van informatie, zowel offline als online

7 Bijlagen

Bijlage 1: Basisvaststellingen bij de online survey waarin 39 schoolteams participeerden in 2022

Figuur 1.1 Samenspel van factoren rondom datagebruik in het onderwijs

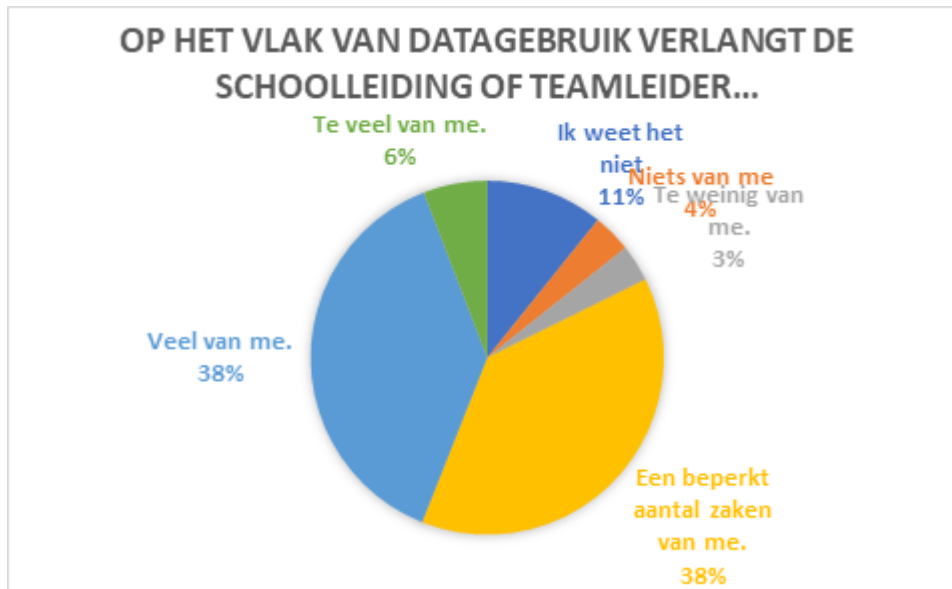
NB: Op basis van literatuurstudie en eerder verschenen modellen van Jimerson (2014) en Schildkamp en Kuiper (2010).

Leiderschap en beleidsinitiatieven rondom datagebruik

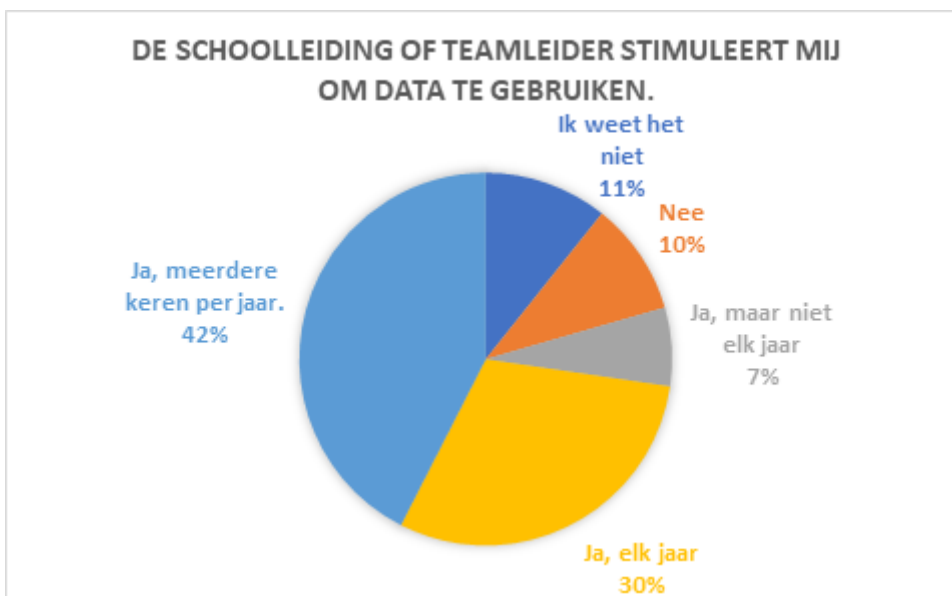
Leraren zijn in het ongewisse over wat beleidsmakers nu precies van hen verwachten rond datagebruik. Schoolleiders (h)erkennen dit.

- **Voor 78% van de deelnemers (n=1130) is het voor de meerderheid van het schoolteam de gewoonte om data te gebruiken.**
- De schoolleiding maakt het schoolteam duidelijk dat de verzamelde of opgevraagde data zowel voor verbetering van de school- en klaswerking als voor verantwoording gebruikt, dit wordt volgens 55% van de deelnemers zo ingeschat.

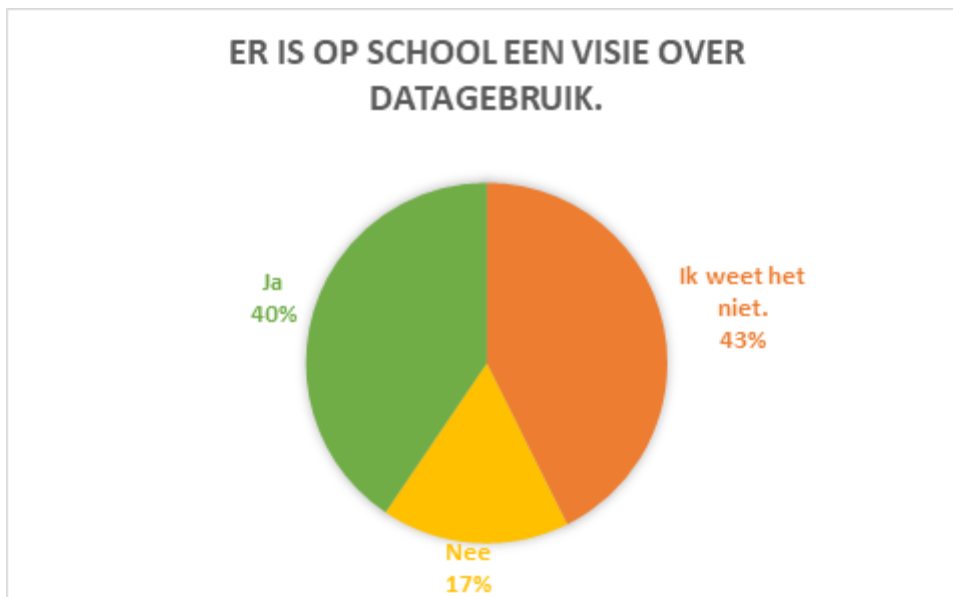
- De percepties over de verlangens van de schoolleiding met betrekking tot datagebruik liggen uiteen. Bij 3,5% van de deelnemers verlangt de schoolleiding niets. De schoolleiding verlangt te weinig voor 3,3% van de deelnemers. Voor ruim 38% van de deelnemers verlangt de schoolleiding een beperkt aantal zaken op het vlak van datagebruik en bij nog eens 38% van de deelnemers verlangt de schoolleiding veel. Bijna 6% van de deelnemers ervaart een te groot verlangen op het vlak van datagebruik door de schoolleiding. De overige 11% weet het niet.

- Bijna drie kwart van de respondenten wordt jaarlijks of meerdere keren per jaar **gestimuleerd** om data te gebruiken.

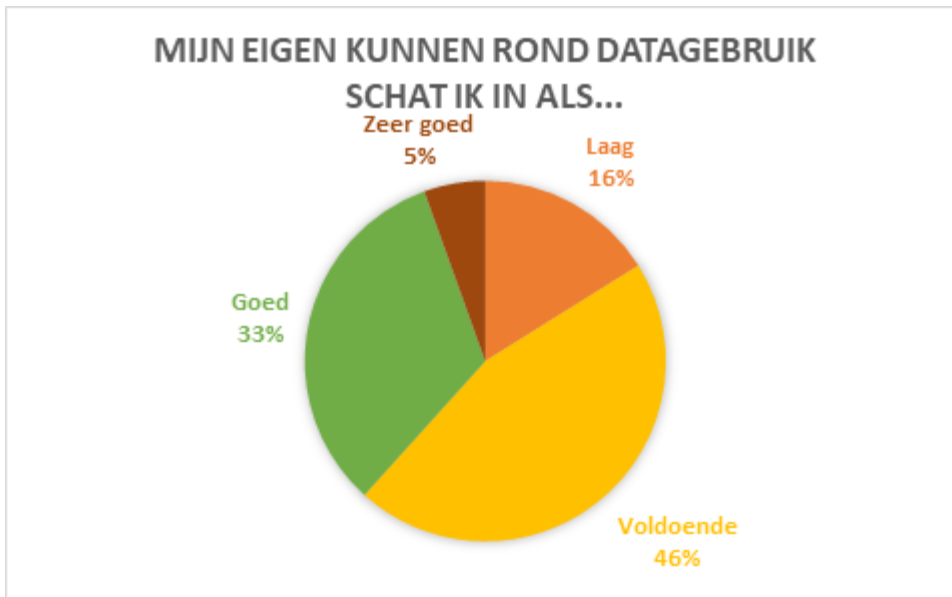
- Wat de visie over datagebruik betreft, geeft 43% van de deelnemers aan dat die geen weet heeft van de visie. Nog eens 17% geeft uitdrukkelijk aan dat er geen visie is op school over datagebruik.

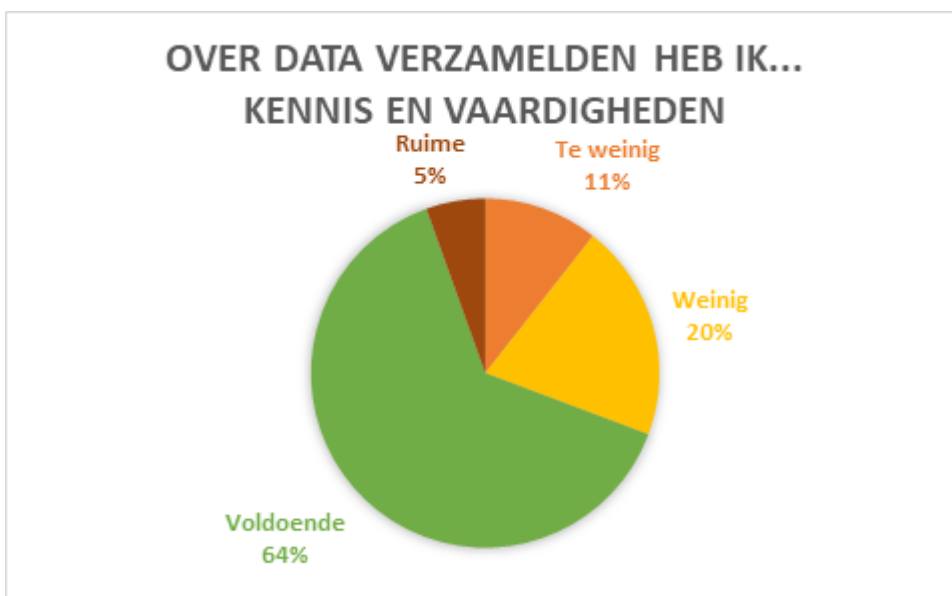
Leraren en hun datagebruik

Leraren tonen zich welwillend, collegiaal en bekwaam om data te (gaan) gebruiken.

- **Bij meer dan 4/5 van de deelnemers is er occasioneel of systematisch tijd voorzien voor leraren om samen na te denken over data.**
- **Meer dan 4/5 van de deelnemers kunnen bij één of meerdere collega's terecht om samen over data na te denken.**
- Als een schoolteamlid een zorg heeft bij het werken met data, dan toont de schoolleiding bij 40% begrip. Nog eens 24% biedt daarboven ondersteuning aan.
- De schoolleiding stimuleert 38% van de deelnemers om jaarlijks of meerdere keren per jaar bij te scholen in het gebruik van data.
- Bij 56% van de deelnemers investeert de school zowel in een digitaal systeem als in uren, bij 23% wordt geïnvesteerd in ofwel een digitaal systeem ofwel in uren.
- Bij 7% van de deelnemers worden veranderingen op school altijd doorgevoerd op basis van data. Bij 51% van de deelnemers worden de **veranderingen** meestal doorgevoerd op basis van data.
- **Van de 1130 deelnemers, schatten 182 personen hun kunnen rond datagebruik laag in, meer dan 500 deelnemers vinden hun eigen kunnen rond datagebruik voldoende, 371 personen schatten hun eigen kunnen goed in en 62 deelnemers schatten hun kunnen rond datagebruik zeer goed in.**

- Bijna 4/5 van de deelnemers vertrouwt meestal of altijd op hun buikgevoel.
- Van de deelnemers vindt 11% dat die *te weinig* een vaardigheden heeft om data te verzamelen. 20% heeft weinig kennis en vaardigheden **om data te verzamelen** en **64% heeft voldoende kennis en vaardigheden**. Bij 5% van de deelnemers is er ruime kennis en vaardigheden om data te verzamelen.

- Meer dan de helft van de deelnemers verzamelt data om het wordt gevraagd en omdat die persoon het zinvol vindt.
- Ruim 4/5 van de deelnemers heeft al af en toe of vaak ervaren dat die effectiever werkt door de data die er ter beschikking is.
- **Bijna 4/5 van de deelnemers kan goed overweg met digitale systemen zoals een leerlingvolgysteem, smartschool (analytics), bingel, ...**

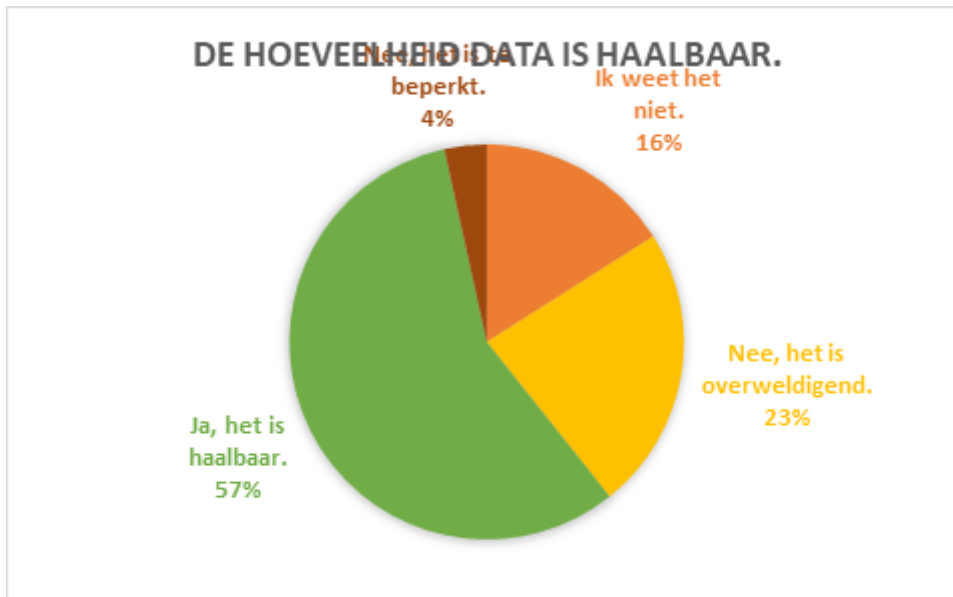
- Meer dan 4/5 van de deelnemers kan meestal of altijd goed inschatten of de door hen verzamelde data kwaliteitsvol is.
- Het **analyseren en interpreteren** van de zelf verzamelde data kan een kwart van de deelnemers altijd, en twee derde kan dit meestal wel.
- **Bij 3/4 van de deelnemers worden data met een onderzoekende bril besproken, zodat er een leermoment kan gecreëerd worden.**
- **Bijna 4/5 van de deelnemers gebruiken af en toe, regelmatig of altijd data in functie van het eigen functioneren.**
- Bijna de helft van de deelnemers weet niet of de schoolleiding data gebruikt om het functioneren van de deelnemer op te volgen.

Data

Motivatie voor datagebruik wordt gevoed door betrouwbare en kwaliteitsvolle data verzameld in een digitaal systeem.

- De data die de deelnemers nodig hebben zijn voor 57% meestal vlot te vinden. Voor 19% van de deelnemers is die data altijd vlot te vinden.
- De data vinden 71% van de deelnemers meestal up-to-date en 13% van de deelnemers vindt de data altijd up-to-date.
- Het verhaal is anders bij de vraag hoelang data moeten bewaard worden naar privacy toe. **Voor 1/4 van de respondenten is het duidelijk hoelang data moeten worden bewaard.**
- **Voor 85% van de deelnemers zijn er afspraken over het beschermen van de privacy van de leerlingen.**
- De helft van de respondenten gaat altijd vertrouwelijk om met leerlingengegevens en nog eens 44% van de respondenten gaat meestal vertrouwelijk om met leerlingengegevens.
- **De data waartoe de deelnemers toegang hebben, is voor 4/5 van de deelnemers betrouwbaar en kwaliteitsvol.**
- Die data over de leerlingen, het lesgeven of van de school schetsen bij 46% van de deelnemers een correct beeld. Voor 38% van de deelnemers is er sprake van een gedeeltelijk correct beeld.
- Voor 64% van de deelnemers is de data waar die toegang toe heeft bruikbaar. Bij 29% van de deelnemers is de data gedeeltelijk bruikbaar.
- **De percepties over de haalbaarheid van de data liggen wat uiteen.** Voor 263 deelnemers is de hoeveelheid data overweldigend. Bij meer dan de helft van de deelnemers, 647 personen, is de hoeveelheid haalbaar en voor 39 deelnemers is de

hoeveelheid data beperkt. 181 deelnemers weten niet of de hoeveelheid data haalbaar is.

Bijlage 2: Blanco schoolfeedbackrapport in aparte pdf

In oktober 2022 ontvingen 39 schoolteams, in opvolging van het invullen van 'de schoolscan' met 44 items rond datagebruik, een schoolfeedbackrapport met schooleigen surveyresultaten en een visuele samenvatting. Anders gezegd, een schoolportret over mogelijkheden, kansen en beperkingen rond datagebruik bij 'hun' leraren en beleidsmedewerkers. De ordening van gegevens gebeurde op basis van het theoretisch kader (Schenke & Meijer, 2018). Het document sluit af met praktijkgeoriënteerde kijk- en leestips rond de brede thematiek van datageletterdheid in onderwijs. Schoolteams kregen de kans om hun reacties door te mailen naar de onderzoekers.

7 van de 39 schoolteams gingen door naar de verdiepende ronde met focusgroepgesprekken. Na afloop ervan (voorjaar 2023) werd de eerste versie van hun schoolfeedbackrapport, per theoretisch onderdeel, aangevuld met citaten. Opnieuw was er kans op vraagstelling en feedback.

Meer info nodig? We denken graag mee.

Contacteer de docent-onderzoekers van de Arteveldehogeschool, ExpertiseNetWerk Onderwijs.

mieke.delatter@arteveldehs.be

marijke.desmet@arteveldehs.be

evy.vanparijs1@arteveldehs.be

8 Referenties

- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. W.H. Freeman.
- Beck, J.S. & Nunnaley, D. (2020). A continuum of data literacy for teaching. *Studies In Educational Evaluation*, 69 (2020), p. 100871, <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2020.100871>
- Blömeke, S., Gustafsson, J.-E., & Shavelson, R. J. (2015). Beyond Dichotomies: Competence Viewed as a Continuum. *Zeitschrift Für Psychologie*, 223(1), 3-13. <https://doi.org/10.1027/2151-2604/a000194>
- Bolhuis, E., Voogt, J., & Schildkamp, K. (2019). The development of data use, data skills, and positive attitude towards data use in a data team intervention for teacher educators. *Studies in educational evaluation*, 60, 99-108. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2018.12.002>
- Bruggeman, B., Tondeur, J., Struyven, K., Pynoo, B., Garone, A., & Vanslambrouck, S. (2021). Experts speaking: Crucial teacher attributes for implementing blended learning in higher education. *The Internet and Higher Education*, 48, 100772. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2020.100772>
- Covey, S. (2011). *De zeven eigenschappen van effectief leiderschap*. Business Contact.
- De Dycker, P. (2021). *Jaarlijks aan de slag met de resultaten van de IDP-proeven* [Video]. <https://www.arteveldehogeschool.be/projecten/onder-de-loep-praktijkonderzoek-en-duurzame-schoolontwikkeling-vlaamse-basisscholen>
- De Smet, M., Ruys, I., & Frijns, C. (2019). *Collectief leren via samenwerking met externe professionals. Eindrapport literatuurstudie*. Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek.
- Fisk, S. (2022). *I'm not a numbers person. How to make good decisions in a data-rich world*. Major Street Publishing.
- Garrison, D. R. (2009). Communities of Inquiry in Online Learning: In P. L. Rogers, G. A. Berg, J. V. Boettcher, C. Howard, L. Justice, & K. D. Schenk (Red.), *Encyclopedia of Distance Learning*, Second Edition (pp. 352–355). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-60566-198-8.ch052>
- Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (2001). Critical thinking, cognitive presence, and computer conferencing in distance education. *American Journal of Distance Education*, 15(1), 7–23. <https://doi.org/10.1080/08923640109527071>
- Goffin, E., Janssen, R., & Vanhoof, J. (2022). Teachers' and school leaders' sensemaking of formal achievement data: A conceptual review. *Review of Education*, 10(1). <https://doi.org/10.1002/rev3.3334>
- Jimerson, J. B. (2014). Thinking about data: Exploring the development of mental models for 'data use' among teachers and school leaders. *Studies in Educational Evaluation* 42, p. 5-14
- Kotter, J. P. (2012). *Leading change*. Harvard Business Review Press.
- Krüger, M. (Red.). (2018). *Onderzoeksmatig leidinggeven: handreikingen voor schoolleiders om een onderzoekende cultuur te creëren*. Acco.
- Mandinach, E., Parton, B., Gummer, E., & Anderson, R. (2015). Ethical and appropriate data use requires data literacy. *Phi Delta Kappan*, 96(5), 25-28. DOI:[10.1177/0031721715569465](https://doi.org/10.1177/0031721715569465).
- Mandinach, E., & Gummer (2016). What does it mean for teachers to be data literate: Laying out the skills, knowledge, and dispositions. *Teaching and Teacher Education*, 60 (2016), p. 366-376.
- Mandinach, E., & Schildkamp (2021). Misconceptions about data-based decision making in education: an exploration of literature. *Studies in educational evaluation*, 69 (juni 2021).
- Onderwijsinspectie, Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2017). *OK: Onderwijskwaliteit. Samen zorgen we ervoor. Bronnendocument: Referentiekader voor onderwijskwaliteit*. <https://www.onderwijsinspectie.be/nl/het-referentiekader-voor-onderwijskwaliteit-het-ok>
- Onderwijsinspectie, Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2021). *Onderwijsspiegel 2021. Jaarlijks rapport van de onderwijsinspectie*. www.onderwijsinspectie.be
- Proev [website] (2023). *Hoe datageletterd ben je?* Proev. https://proev.be/5-stappen-van-het-model/wat-doe-ik-met-de-informatie-die-ik-verzamel/methodiek/hoe-datageletterd-ben-je?subpage=lf4qq3w#toggle_buttons
- Ridsdale, C., Rothwell, J., Smit, M., Ali-Hassan, H., Bliemel, M., Irvine, D.J., Kelley, D.R., Matwin, S., & Wuetherick, B. (2015). *Strategies and Best Practices for Data Literacy Education Knowledge Synthesis Report*. Dalhousie University. DOI:[10.13140/RG.2.1.1922.5044](https://doi.org/10.13140/RG.2.1.1922.5044)

- Schenke, W. & Meijer, J. (2018). *Datagebruik in het onderwijs. Problematiek uiteengezet*. Kohnstamm Instituut.
- Schildkamp, K., Ehren, M. & Kuin Lai, M. (2012). Editorial article for the special issue on data-based decision making around the world: from policy to practice to results. *School Effectiveness and School Improvement*, 23(2), 123-131. <https://ris.utwente.nl/ws/files/6592028/editorial.pdf>
- Schildkamp, K., Handelzalts, A., Poortman, C., Leusink, H., Meerdink, M., Smit, M., Ebbeler, J., & Hubers, M. (2014). *De datateam methode: een concrete aanpak voor onderwijsverbetering*. Garant.
- Schildkamp, K. & Poortman, C. (2015). Factors influencing the functioning of data teams. *Teachers college record*, 117(4).
- Schildkamp, K., Poortman, L., Ebbeler, J., & Pieters, J. (2019). How school leaders can build effective data teams: Five building blocks for a new wave of data-informed decision making. *Journal of Educational Change*, 20(1), 283-325. DOI: [10.1007/s10833-019-09345-3](https://doi.org/10.1007/s10833-019-09345-3)
- Schildkamp, K., (2021, 8 december). *Webinar effectief datagebruik*. Didactief online. <https://www.youtube.com/watch?v=9BXYZQPGAic>
- Van Braak, J. (2022, 29 november). *Bewust(er) omgaan met data als hefboom voor grote onderwijskansen!* Mondelinge presentatie op Kleine Kinderen Grote Kansen Lerend Netwerk III, Brussel. https://media.kbs-frb.be/nl/media/10028/NL_KKGK_Programma_LN_29nov2022
- van der Donk, C., & van Lanen, B. (2020). *Praktijkonderzoek in de school* (4de herz. dr.). Uitgeverij Coutinho.
- Van Gasse, R., Vanhoof, J., Mahieu, P., & Van Petegem, P. (2015). *Informatiegebruik door schoolleiders en leerkrachten*. Garant.
- Van Gasse, R., Vanlommel, K., Vanhoof, J. & Van Petegem, P. (2017): The impact of collaboration on teachers' individual data use, *School Effectiveness and School Improvement*, DOI: 10.1080/09243453.2017.1321555
- Van Gasse, R., (2023, 30 augustus). *Samen-werken aan datageletterdheid: waarom werkt dat (niet)?* Mondelinge presentatie op Netwerkdag Datageletterdheid voor schoolexterne begeleidingsactoren, Brussel. <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/netwerkdag-datageletterdheid-voor-schoolexterne-begeleidingsactoren#programma-en-presentaties>.
- Vanhoof, J. & Van Petegem, P. (2017). *Doeltreffend schoolbeleid*. Acco.
- Vanlommel, K., Van Gasse, R., Vanhoof, J. & Van Petegem, P. (2021). Sorting pupils into their next educational track: how strongly do teachers rely on data-based or intuitive processes when they make the transition decision? *Studies in Educational Evaluation* 69 (juni 2021). DOI: doi.org/10.1016/j.stueduc.2020.100865
- Verbist, K. (2018). *De voordelen van een datageletterde school*. In: *Klasse*. <https://www.klasse.be/172116/de-voordelen-van-een-datageletterde-school/>
- Quinn, R. et al. (2015). *Handboek managementvaardigheden*. Academia service.